Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ай 1921 оной ...21-hээ гарана. | № 271 (18594) | 1990 оной ноябриин 25, воскресени | Сэн 3 мүн.

...ССР-эй Верховно Соведэй сесси

...АЛ ЯБУУЛГЫН ПРОГРАММЫЕ ДЭМЖЭБЭ

...ерховно Соведэй ...хамтын заседа... 23-да орон до... тухай СССР-эй ...элидхэлээр пар... тогтоолой про... хэлсэлгээр эхил...

...эр hуугша А. И. ...заседанида Пре... Горбачев, СССР-...нүүдэй Соведэй ...Н. И. Рыжков, Союзна правительствын, Президентын соведэй, СССР-эй Конституционно хиналтын комитедэй гэшүүд, мүн СССР-эй Верховно Соведэй hунгадаг ба томилдог тушаалта бусад хүнүүд хабаадана гэжэ соносхобо.

Тогтоолой проект комитедүүд болон комиссинуудта нарин нягтаар хаража үзэгдэhэн, тэрэнэй hүүлээр тэдэ өөhэдын.гөө резолюцинуудые редакционно комиссида дамжуулhан байгаа. Тэрэнэй түрүүлэгшэ депутат А. А. Денисов энэ ехэ хүдэлмэриин дүнгүүд тухай мэдээсэл хэhэн, шухала дурадхалнуудые тайлбарилжа үгэhэн байна. Хэршье үргэн ондоо hанамжануудай байбашье, ноябриин 17-до М. С. Горбачёвой хэлэhэн үгэ соо найруулагдаhан ажал ябуулгын программа диилэнхы олонхи резолюцинууд дотор дэмжэгдэhэн байна гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Депутадуудай олон асуудалнуудта харюунууд үгтэhэн байна.

Тогтоолой проект тодорхой бэшэ, олон юумэн ойлгосогүй гэжэ хэдэ хэдэн үгэ хэлэгшэд өөрынгөө hанамжа хэлээ юм.

Олонхиин дуугаар тус документ үндэhэ hуури болгон абтаhан байна.

Тэрэнэй hүүлээ үглөөнэй заседани дээрэ М. С. Горбачёв үгэ хэлээ.

(ТАСС).

РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси

...АНГА ХҮДЭЛМЭРИИН ҮДЭР

...Арадай депута... бэшэ съездын ...сессиин заседа... улам олон асуу...ээгдэдэг болоно. ...жэ үрдеэгүй юу...ниин 27 болотор ...рана. Тиигэжэ ко... пленарна засе... зүйлдэ аяар 7 ...улагдаhан байна. ...и Глинкын «Пат...дуунай» аялгаар ...энэй hүүлээр Ре... Соведэй Соёлой ...ссиин түрүүлэгшэ ...тэрэниие ...рэнэй гимн болго... депутадуудта дурад... депутадуудаар ...дээрэ РСФСР бо...хоорондохи хэл... баталагдаа. ...нуудай социальна ...аграрна асуудал... хоолой талаар ...түрүүлэгшэ В. А. ...газарай реформо ...проектые депу...ажа үзэлгэдэ та... ...хэнэй удаа, за... болон дурадхалнуудые хараада абан, энэ документ баталан абтаба.

1991 оной эдеэ хоолой налог тухай СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол нилээд ехэ арсалдаа үүсхээ юм. Энэ документын ёhоор таряашадай (фермернүүдэй) ажахынууд налогhоо сүлөөлэгдэхэ байна ха. Харин энэмнай бүхы үйлэдбэриин 40 процентнь болодог байна бшуу. Энэ ябуулга колхозууд болон совхозуудта сохилто болохо, юуб гэхэдэ, тэдэ өөhэдтөө тааруу зохид эрхэ байдал олохо зорилгоор таряашадай (фермернүүдэй) ажахынууд болохо байна гэжэ депутат-аграрнигууд хэлээ. Харин тиихэдэ, хангалга багатай эрхэтэдые гүрэнэй сэнгээр хэн тэжээхэ болоноб? Энээндэ республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. С. Силаев харюу үгэхэдөө, Совмин тус асуудалаар өөhэдын зохихо тогтоол абаха юм гэжэ хэлэбэ. Эдеэ хоолой налог түлэхэгүйн тула колхозууд болон совхозууд hандарха, бутарха ёhогүй гэжэ тэрэ хэлээ. Зүбшэhэнэй hүүлээр тогтоол баталан абтаа.

Тэрэнэй hүүлээр Бюджедэй, түсэбүүдэй, налогуудай ба үнэ сэнгүүдэй талаар комиссиин түрүүлэгшэ Ю. М. Воронин «РСФСР-эй арадай ажахые гүрэнэй талаhаа хүтэлбэрилгые хангаха хэмжээнүүд тухай» тогтоол Верховно Соведэй үзэмжэдэ табиhан байна.

Үни удаан зүбшэн хэлсэhэнэй удаа олонхиин дуугаар тогтоол баталан абтаа. Дуугаа үгэлгын дүүрэhэнэй hүүлээр урда тээнь сесси дээрэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоор томилогдоhон М. Д. Малей ажалhаа гараха тухай мэдүүлбэ. Тиихэдээ тэрэ иимэ шалтаг баряа: энэ абтаhан тогтоолой ёhоор РСФСР-эй Верховно Соведэй шиидхэбэри премьер-министрээр мүнөө болюулагдаха аргатай болобо бшуу. Энэ мэдүүлгэнь анхаралда абтаа.

Мүн 1990—91 онуудта үнэ сэн тогтоолгын ба салин хүлhэнэй политика зүбшэгдэhэн байна. Союзна правительствын дурадхаhанhаа ехэшье ондоо бэшэ эд товарнуудые сүлөөтэ сэнгүүдээр худалдаха зүбшөөл үгэхэ дурадхалтайгаар Верховно Соведтэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Г. И. Фильшин хандаhан байна. Тэрээнhээ олдоhон нэмэлтэ мүнгэ зөөри социальна программануудые бэелүүлгэдэ зорюулагдаха.

Зарим депутадууд энэ дурадхалые эрид буруушаалгаар угтаа. Өөhэдынгөө hунгагшадта бидэ юун гэжэ хэлэхэ болонобибди гэлдэhэн байна. Илангаяа Яхадhаа hунгагдаhан депутат Д. С. Бубякин эрид шангаар энээндэ харюу үгөө: бидэ оройдоол ноябриин 14-дэ РСФСР-эй газар дээрэ үнэ сэнгүүд дээшэлхэгүй гэhэн тогтоол абаа бэлэйбди. Теэд юундэ бидэ өөhэдөө өөhэдтөө зүришэнэ гээшэбибди? Үгэ хэлэгшэд иимэ орёо байдалhаа гараха арга бэдэрээ. Тиигээд тэрэнээ олоо — «РСФСР-эй газар дээрэ хэрэглэмжын дэлгүүр хамгаалха хэмжээнүүд тухай» тогтоол баталан абаа.

Заседаниин түгэсхэлдэ депутадууд РСФСР-эй Арадай депутадуудай хоёрдохи ээлжээтэ бэшэ съездын зүблэхэ зүйлдэ хубилалтануудые оруулаа.

Н. КУПРИЙ,
В. ДЖИБУТИ,
ТАСС-ай парламентска корр.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Тогтоол

«РСФСР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ БЭШЭ СЪЕЗДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ» РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ 1990 оной ОКТЯБРИИН 25-най ТОГТООЛДО ХУБИЛАЛТАНУУДЫЕ ОРУУЛХА ТУХАЙ

РСФСР-эй Верховно Совет **иигэжэ тогтооно:**

«РСФСР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съездые зарлаха тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй 1990 оной октябриин 25-най тогтоолой II бүлэгые иигэжэ найруулха:

II. РСФСР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съездын зүблэхэ зүйлдэ оруулхынь тула иимэ асуудалнуудые дурадхаха:

1. РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съездhээ хойшо hунгагдаhан РСФСР-эй арадай депутадуудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые мэдэрхэ тухай.

Мандатна комиссиин элидхэл.

2. Россин хүдөө нютагуудые hэргээхэ ба агропромышленна комплексые хүгжөөхэ программа тухай.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй элидхэл.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Хүдөө нютагуудай социальна хүгжэлтын, аграрна асуудалнуудай ба эдеэ хоолой талаар комитедэй нэмэлтэ элидхэл ба Хүдөө нютагуудай социальна хүгжэлтэ тухай РСФСР-эй Хуулиин проектые табилга.

3. Экономикые тогтууритай болгохо ба РСФСР-тэ дэлгүүрэй харилсаануудта шэлжэн орохо талаар РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй ажал ябуулга тухай.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй элидхэл.

4. РСФСР-эй Конституцида хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай РСФСР-эй Хуулиин проект тухай.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Хуули гаргалгын талаар комитедэй элидхэл.

5. Эмхидхэлэй асуудалнууд.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Р. И. ХАСБУЛАТОВ.

Москва, РСФСР-эй Соведүүдэй байшан.
1990 оной ноябриин 23.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Тогтоол

«hЭРГЭЭЛГЭ» ГЭЖЭ РОССИН СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ЖАСЫН ПРЕЗИДЕНТ ТУХАЙ

«hэргээлгэ» гэжэ Россин социальна хүгжэлтын жасые байгуулха тухай документнүүдые бэлдэхэ үүргэтэй РСФСР-эй арадай депутадуудай үүсхэлтэ бүлэг тус жасын Президентээр РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Н. Ельциниие томилхо тухай дурадхал оруулаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй байгуулhан «hэргээлгэ» гэжэ жасын хараа болон зорилгонуудые, Россин социальна программануудые бэелүүлгэдэ туhа хүргэхэ тэрэнэй үүргые, мүн тэрэшэлэн уласхоорондын hайн hанаанай туhаламжа хүргэдэг эмхинүүдтэй харилсаа бэхижүүлхэ хэрэгтэй байhые хараадаа абан, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум **иигэжэ тогтооно:**

«hэргээлгэ» гэжэ Россин социальна хүгжэлтын жасын президентээр Б. Н. Ельциниие томилхо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Р. И. ХАСБУЛАТОВ.

1990 оной ноябриин 21.

БУРЯАДАЙ ССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Хүн зоной медицинскэ хангалгые улам hайжаруулхын, найдамтай ба хүн бүхэндэ хүртэмэ туhаламжа үзүүлхын тулада 1991 оной январиин 1-hээ республикымнай элүүрые хамгаалгын албан ажахын тоосооной шэнэ гуримаар хүдэлжэ эхилхэнь. Шэнэ эрхэ байдалда орожо хүдэлхын тулада бэлэдхэлэй горитой хүдэлмэриин хэгдэхэ байhаниинь элитэ. Тиимэhээ энэ асуудал республикымнай Министрнүүдэй Соведэй заседани дээрэ харагдаба.

Элүүрые хамгаалгын министр нүхэр В. В. Тармаев республика доторой мүнөө үеын байдал дээрэ тобшохоноор тогтохо зуураа, шэнэ эрхэ байдалда шэнэ гуримаар хүдэлдэг болохын тулада бэлэдхэлэй ямар хүдэлмэриин хэгдэhэн тушаа дэлгэрэнгыгээр мэдээсэбэ.

Республикымнай 10 мянган хүн бүхэндэ больницын 129,7 орон хүртэнэ. hүүлшын гурбан жэлэй турша соо энэ дүн 6,5 процентээр ехэ болоhон байна.

Нарай нялха үхибүүдэй наhа бараха ушар республика соомнай үсөөржэ, Федерациин дунда зэргын дүнтэй адли болоhониинь найдал түрүүлнэ.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй турша соо гэдэhэ доторой, халдабарита үбшэнгөөр, туберкулезоор үбдэхэ ушарнууд хомор болоо, саг зуураар ажал хэхэ аргагүйдэлгэ, түрүүшынхиеэ инвалид бололго мүн лэ үсөөрөө. Республикымнай хүн зоной эдлэhэн наhан дунда зэргээр 69,49 болоно. Министрэй мэдээсэл соо дурадхагдаhан hайн талануудынь иимэрхүү байба.

Харин нүгөө талые анхархада, дутуу дунда зүйлнүүд олон. Республикын эмнэлгэ-hэргылэлгын эмхинүүдэй материально-техническэ үндэhэ hууринь үшөөл хангалтагүй байhаар. Медицинскэ эмхи зургаанууд элдэб аппаратураар, хатуу инвентаряар, эм домуудаар, дезинфекци хэдэг, үбшэнтэнэй хойноhоо харууhалха зүйлнүүдээр муугаар хангагдана. Участково больницануудай техническэ хангалгын бирагүй дээрэhээ шухала хэмжээнэй ба hайн шанартай медицинскэ туhаламжа гүйсэд дүүрэнээр хэгдэнэгүй, тиимэhээ хүдөөгэй зон хото городуудта ажаhуугшадhаа доодо хэмжээгээр хангагдана гэжэ нүхэр Тармаев тэмдэглэбэ.

Элүүрые хамгаалгын албанай шэнэ гуримда ороходо, медицинын хүдэлмэрилэгшэд экономическа талаараа hонирхолтой боложо, хүн зондо hайн шанартай туhаламжа үзүүлэгдэдэг болохо зэргэтэй. «Ажахын тоосооной шэнэ гуримда оролго элүүрые хамгаалгын албанай бүхы нөөсэ арга боломжые зүбөөр ашаглаха, материально-техническэ үндэhэ hуурияа болон hалбариин кадрнуудые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, ажалша коллективүүдэй хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ, тэдэнэрэй абадаг салин хүлhэнэй хэмжээнэй хэhэн ажалhаань ба тэрэнэй шанарhаа сэхэ дулдыдадаг байха арга олгохо болоно»,— гээд, министр тобшолон хэлэхэ зуураа, энэ асуудалаар министерствын зохёон абаhан бүхэли концепци табигданхай гэжэ мэдээсэбэ.

Буряадай ССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерство 1991 оной январиин 1-hээ ажахын тоосооной шэнэ гуримда дамжан орохын тулада эмхидхэлэй-методическа горитой хүдэлмэри ябуулhан байна. Иимэ зорилготойгоор министерствын дэргэдэ болон эмнэлгэ-hэргылэлгын эмхи зургаан бүхэндэ ажахы шэнээр эрхилэлгын технологи шудалха хүдэлмэришэ бүлэгүүд бии болгогдоо. Энэ асуудалаар министерство арба гаран семинар үнгэргөө. Медицинскэ эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд врачнуудай мэргэжэлээ дээшэлүүлдэг институтда түсэбтэ болон түлбэритэйшье курсануудта hураhан, Кемеровскэ облздрав-таhаг областной больница хоёрой эмхидхэhэн нүүдэл семинарнуудта хабаадаhан байха юм. Удаань өөhэдынгөө республикын Тарбагатайн районой медицинскэ эмхинүүдые байгша оной июль hараhаа ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримда оруулжа туршалга хэhэн байна. Республикын эмнэлгэ-hэргылэлгын бүхы эмхинүүд ажалаа бригадна гуримаар эмхидхэдэг болонхой. Зарим газарнуудтань медицинскэ түлбэритэй хангалгашье хэгдэнэ.

Республикын элүүрые хамгаалгын министрэй мэдээсэлые зүбшэн хэлсэлгын үедэ олон тоото хараада абтаагүй асуудалнууд элирhэн байна. Жэшээлхэдэ, профсоюзуудай соведэй түрүүлэгшэ Н. А. Розанов үгэ хэлэхэдээ, шэнэ гуримда ороходомнай, бүхы хүн зоной медицинскэ харалгада абтаха байhандань маргалаар болоно, врачнууд эмнэлгынгээ шанар ехэ элирүүлхэгүйн тулада, үбшэнтэнөө стационарта эльгээнгүй байжа болохо, хэнэйшье харюусахагүй забhарай хүнүүд гаража магад. Минии hанахада, медицинымнай шэнэ гуримда орохоор хараалhан замынь хүсэд hайнаар харагдаа, зүбшэгдөөгүй гээшэ ха гэбэ.

Арадай депутадуудай Улаан-Үдын горгүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. Ф. Абрамовай хэлэhэн үгэhөө: «Медицинын шэнэ гуримда ороходо, үбшэнтэн аргалуулха доктороо өөрөө шэлэхэ hайтай байна. Эндэ муухан врачнуудай хойшоо гараханьсохом. Зүгөөр хүн зоной элүүрые хамгаалга гээшэмнай айхабтар шухала хэрэг ха юм. Энэ асуудал Соведүүдэй бүхы шатануудта арад зоной олоороо хабаадалгатайгаар зүбшэн хэлсэгдэхэ ёhотой».

Эдэнэрэй болон үгэ хэлэhэн бусадшье нүхэдэй хэhэн тобшололнуудhаа үндэhэлэн, республикын элүүрые хамгаалгын албанай ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримда орохо талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри үшөө олон дутагдалтай гэжэ тоологдоод, заагдаhан дутагдалнуудай усадхагдаhан, бүхы асуудалнуудай шиидхэгдэhэн хойно засагай дээдын зургаанда декабриин эхеэр дахинаа харагдаха болобо. Медигүүдэй шэнэ гуримаар хүдэлдэг болоходонь, хангалга hайн болохо гү, али үгы гү—даб дээрэ ойлгохын аргагүй. Гэхэ зуура энэ талаар Элүүрые хамгаалгын министерствын баталан абаhан дэлгэрэнгы концепци республиканска газетэнүүдтэ толилогдожо, олоной хүсөөр зүбшэн хэлсэгдэхэ байгаа гэhэн hанамжа тэндэ хэлэгдээ. Тэрэ тон зүб ха. Зүгөөр январиин 1-hээ шэлжэн орохо гуримаймнай болзор тулажа ерэхэнь гээшэ. Энээниие хараада абаха хэрэгтэй.

В. ТОКТОХОЕВА.

ХҮШЭР ДАБААН

Нэгэнтэ бэшэ республикын hаалишадай дундаhаа чемпион болоhон Ивалгын районой суута hаалишадай нэгэн Роза Аполлоновна Табитуевае танихагүй хүн бүхы Буряад орондомнай хоморхон байха. hуралсалай «Байгал» ажахыда hаалишанаар ажаллахаhаа хойшо хэдэн жэл удаагаар табан мянгатанай зэргэдэ гаранхай ябаhан энэ эхэнэрнай баян дүй дүршэлтэй, арга шадабаритай ааб даа. Роза Аполлоновнагай даажа абаhан үнеэд ажахынь бусад малдал тон адли, симментал үүлтэрэй байха. Зарим жэлдэ ехэ хохидол бэрхэшээлдэшье ороо hэн. Бүхы фермынь мал халдабарита үбшэ хабшанда нэрбэгдэжэ, үндэhөөрөө үгы хэгдээ бэлэй. Тэрэнэй удаа суута фермээ hэргээхэ үедэшье түрүү hаалишан урдынгаа дүнгүүдые туйлажа захалаа.

Нёдондоной республикын чемпион Роза Аполлоновна Табитуева энэ жэлдэ горитойхон түсэб хараалаанхай. Тусхайлбал, бүлэг үнеэдhээ 695 центнер hү hааха зорилготой юм. Тиин мүнөө суута hаалишан жэлэй эхинhээ хойшо үнеэн бүриhөө 4209 килограмм hү абаа гээшэ. Гансахан октябрь hарада үнеэн бүриhөө 493 килограмм hү haагаа. Энэмнай бага туйлалта бэшэ гээшэ.

Сагаан эдеэ элбэг ехээр үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушааха тэмсэлдэ оролсоhон түрүү hаалишан энэ жэлдэ үнеэн бүриhөө заал hаа, табан килограмм hү абахаар шармайн ажаллана. Уридшалан багсаамжалхада, Роза Табитуева хараалhанаа бэелүүлжэл шадахаар ха. Юуб гэхэдэ, эдэ үдэрнүүдhээ үнеэдынь тугаллажа захалаа ха юм.

Юрэнхы дээрээ дурсагдагша ажахын түбэй фермын коллектив мүнөө үнеэн бүриhөө 4153 килограмм hү абаад байна.

В. ДОРЖИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hаалишан Р. А. Табитуева.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Тус газетэ хоёр комерсор нэгэдхэгдэжэ, найман хуудаhан дээрэ барлагдаа.

Газетын нэгэдэхи хуудаhан дээрэ уншагшадта хандаhан хандалга бэшэг толилогдонхой. Мүн нэгэдэхи, хоёрдохи хуудаhануудта республикын агропромышленна бүридэлнүүдэй холбооной түрүүлэгшэ Н. Н. Найдановтай хэhэн хөөрэлдөөн толилогдоhон байна. Тиихэдэ журналист Н. Дегтяревой «Роза Табитуевагай нюуса» гэhэн зураглал фото-зурагтайгаар 1-дэхи ба 7-дохи хуудаhануудта хэблэгдэжэ, олоной анхаралда табигдаба.

Газетын гурбадахи хуудаhанда «Буряад уншагшадтаа» гэhэн гаршаг доро hүүлэй hонин, В. Элигшэнэй «Хулгайлhаниинь хургэнайнь забhарaap...» гэhэн фельетон хэблэгдэhэн байха юм.

Үдэвадахи хуудаhануудтань «Газарай эзэн» гэhэн Т. С. Мальцевай 95 жэлэй ойдо зорюулагдаhан Н. Беляевагай корреспонденци уншахада hонин. Табадахи хуудаhан дээрэ журналист Владимир Плюхинэй «Мэдээ алдалга» гэhэн гар бэшэг толилогдоhон байха юм. Зургаадахи хуудаhанда Буряадай ССР-эй колхозуудай Соведэй түрүүлэгшын орлогшо И. Зангеевэй «Аграрнигуудта өөрын холбоон хэрэгтэй» гэhэн статья хэблэгдэбэ. Мүн эндэнь «АПК: арендын шиидхэгдээгүй асуудал» гэhэн ниитэ гаршаг доро үгтэhэн тэмдэглэл hонирхолтой.

hүүлшын хуудаhанда «Газетэдэ манай амаршалга» гэhэн ниитэ гаршаг доро уншагшадай hанамжа, дурадхалнууд толилогдоhон байха.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

БУhАЛГААЛАГШАД: «ЭРИЛТЭНҮҮДНАЙ ХУУЛИТА...»

ХЯАГТЫН ЭЭРЭЛГЭ-НЭХЭЛГЫН ФАБРИКЫН ФАНГОВА ЦЕХЭЙ КОЛЛЕКТИВ АЖАЛАЙ ЭРХЭ БАЙДАЛ hАЙЖАРУУЛХААР ЭРИЛТЭ ТАБИЖА, hЭРГЫЛЭМЖЫН БУhАЛГАА СОНОСХОБО.

Тус цех фабрика дотороо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ саг үргэлжэ шалгардаг байгаа. Дамжуулгын Улаан тугуудаар, вымпелнүүдээр, Хүндэлэлэй грамотануудаар нэгэнтэ бэшэ шагнагдадаг hэн. Эндэхи хүдэлмэрилэгшэд Л. П. Яковенко, В. Н. Пахомова «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудаар, З. Н. Жарникова «Ажалдаа шалгарhанай түлөө» медаляар шагнагданхай. Эдэнэр булта табан жэлэй туршада арбан жэлэй нормо бэелүүлдэг бэлэй. Мүнөөшье эндээ хүдэлhөөр.

Тиин иимэ урагшатай коллективhээ гэнтын иимэ мэдээсэл дуулдаба: фангова цехэй хүдэлмэрилэгшэд... hэргылэмжын буhалгаа соносхобо. Энэнь хоёр часай туршада үргэлжэлөө.

Буhалгаалагшад дүрбэн эрилтэ табяа. **Нэгэдэхеэр,** түсэбөөр хараалагдаhантай зохилдуулан, түүхэй эдээр хангаха. Предприятинуудай бэеэ даангы байдалтай болоходо, эдээр хангаха ёhотой олон предприятинууд хэлсээтэ уялгануудые дүүргэхеэ болинхой гээд мэдээжэ ха юм. 1990 оной гурбадахи кварталда Шэтын камвольно-сэмбын комбинадhаа гансашье грамм хлопок оробогүй.

Тиимэhээ үнэтэй сэнтэй ноохон зүйлнүүдые гаргахаяа болижо, хямдахан продукци үйлэдбэрилэгдэдэг болобо. Үйлэдбэриин технологи орёо, продукци гаргалгада голодоhон ушардаг болоо. Буhалгаа татагшад фангова цехые уураар таhалгаряагүй хангаха гэhэн **хоёрдохи эрилтэ** фабрикын захиргаанда табиба.

Мэргэжэлтэдэй hанал нэгэн: уурал юундэ дуталданаб гэбэл, котельнэhээ цех хүрэтэрхи сорго дан нариихан юм. Хэды жэл соо энээн тухай хөөрэлдөөнүүд болоноб, теэд энэ байдал заhахын тула юуншье хэгдээгүй.

Фанговщигуудай **гурбадахи эрилтэ:** фабрикын столоводо эдеэ хоол бэлдэлгые hайжаруулха хэрэгтэй. hүүлэй хоёр жэлэй туршада хүдэлмэришэдэй столоводо эдеэ хоол муугаар бэлдэг болонхой юм. Энээн тухай нютагай газетэдэ хэды бэшэгдээ hэм.. Шоргоол даа, хэмжээнүүд абтаагүй.

hүүлшынхиинь гэхэдэ, «Слобода — Хяагта» гэhэн маршрудаар автобусууд хангалтагүй муугаар ябана гэжэ буhалгаалагшад мэдүүлбэ. Хахад hүниин hүүлээр ажалай удаа эхэнэрнүүд фабрикаhаа ябагаар гэртээ хүрэнэ. Энэ асуудал хэдэн жэлээр шиидхэгдэнэгүй. И. С. Верницкиин директорээр хүдэлхэ үедэ энэл маршрудаар албанай автобус ябадаг байhан юм. Харин мүнөө үдэшын 5 сагта алба хаагшадые гэр гэртэнь хүргөөд лэ амарна. hүниин 12-то рейс хэхэеэ жолоошоншье залхуурна, фабрикын захиргааншье оролдоногүй.

Фангова цехэй коллектив тэдээнhээ дулдыданги бэшэ шалтагаанаар хоёр hарын туршада түсэбөө бэелүүлжэ шаданагүй. Гансал октябрь hарада элдэб янзын 24.6 хубсаhанай зүйл худалдаа наймаанда эльгээгдэбэгүй, салин хүлhэн эрид доошолоо.

— Дүүрэн хүсэндөө хүдэлхэ аргагүйбди. Анхан Лида Яковенкэтэй 5 машина хүдэлгэдэг, хоёр нормо дүүргэдэг hэмди. Мүнөө оройдоол ганса машина хүдэлгэнэб,— гэжэ З. В. Посохоза hанаа зобонгёор хэлээ hэн.

— Декабриин 1-hээ гурбан үдэрэй буhалгаа эхилхэмнай. Фабрикын хүтэлбэрилэгшэд эрилтэнүүдыемнай ханганагүй. Юрэнхыдөө, гурбан эрилтэнь бэелүүлэгдэмээр лэ юм,— гэжэ цехэй начальник Ю. А. Романов хөөрэнэ.

Республикын Нютагай промышленностиин министерствэдэ эндэхи хүдэлмэришэд мүн лэ оло дахин хандаhан, туhалхыень гүйhан байна. Улаан-Үдэhөө фабрикада министерствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд ерэдэг, гомдолнуудыень шагнаад лэ ошодог юм. Теэд байhан юумэн тэрэл хэбээрээ үлэдэг.

Иимэ баримта дурдая. Хүнгэн промышленностиин сёдолшодто нэгэ янзын, хашаралтай хүдэлмэриин түлөө нэмэлтэ мүнгэн түлэгдэдэг. Фангова цехэй сэбэр ноохоной таhагай хүдэлмэрилэгшэдтэ иимэ нэмэлтэ мүнгэн түлэгдэдэг болоо.

Гэбэшье ажалай эрхэ байдал урдынхяараа урмагүй муу зандаа. Хэрбээ эдэ эрилтэнүүдэй гүйсэд дүүргэгдээгүй hаа, декабрь hарада гурбан үдэрэй буhалгаа үнгэргэхөөр хараална.

Е. СУРМАЧ,
манай штатнабэшэ корр.

ДЭЛГҮҮРЭЙ ЭКОНОМИКО:

бодомжонууд ба хараа шэглэлнүүд

Районой экономикодо Сэлэнгын леспромхоз онсо һуури эзэлдэг юм. Жэл бүри коллектив 2 миллион түхэригэй продукци гаргана. Ажахын шэнэ харилсаануудай үедэ коллектив яагаад хүдэлхэб — энэ асуудалаар манай штатнабэшэ корреспондент В. Черных леспромхозой ахамад инженер В. Л ЕФАНОВТАЙ хөөрэлдэнэ.

ЭХИ ТАБИХА ХҮСЭН БИИ

— Валентин Леонидович, леспромхозой бааза тухай хөөрэжэ үгыт!

— Гусиное Озеро станцида, Зэдын районой Тори һууриндо участогуудтайбди. Райгүйсэдкомой, мүн ой модоной нөөсэ шэнжэлэгшэдэй шиидхэбэреэр модо урданайхиһаа багаар отолхо болообди. Модо бэлэдхэлгымнай хэмжээн жэлдээ 50 мянган кубометр юм. 1991—1992 онуудта 100 мянган кубометр отолхоор зүбшөөл абаабди.

Ой модо ашагтайгаар, гамтайгаар хэрэглэхэ хүсэлнай ехэ. Теэд тусхайлагдамал техникэ дуталдана. Ой соо үлэһэн гэшүүһэ мүшэр гүйсэд буйлуулха арга үгы. Тиимэһээ бэлэдхэһэн модоёо шэрэжэ гаргаад лэ гэшүүһэ мүшэр, муу шанартай модо орхинобди. Колхоз, совхозууд түлеэн болгохоор суглуулжа абаашадаг юм. Тиихын тулада богони богонёор тайраад, бэлэн болгоод орхидогбди.

Жэжэ модо, үлөөдэһэ суглуулхын тула техникэ үгэхыень нэгэдэлдээ нэгэнтэ бэшэ хандаабди, теэд үрэгүй. Доодо складтаа энэ үлөөдэһэ абаашаад буйлуулха һэн бэзэбди. Болбосоруулдаг баазамнай муу бэшэ юм. Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг цехтэйбди.

Доодо складта буйлуулһан модоёо ой модогүй районуудта эльгээнэбди. Хюрөөдэмэл материалнуудые, штакетник, гэр доторой хүдэлмэридэ хэрэгтэй модо гарганабди. Ерэхэ жэлһээ энэ продукциин ехэнхи хубинь районд оо үлөөгдэдэг болохо. Нютагай засагаархин тэрэниие өөһэдөө хубаарилха юм. Энэнь дээрэ ааб даа. Краснодарска хизаартай, Ставропольтой, Украинатай экономическа харилсаа холбоон бии. Тиихэдэ продукциимнай гол хэрэглэгшэд гэхэдэ, Кемеровэй шахтёрнууд болоно. Эдэнэртэ бидэ шахта соохи хүдэлмэридэ хэрэгтэй модон түхеэрэлгэнүүдые эльгээнэбди.

— Дэлгүүрэй экономикодо оролгын үедэ хюрөөдэмэл материалнуудай үнэ сэн дээшэлхэ. Предприятиин олзо олоходо таатай байдал тогтохо болоко гү!

— Оньһон техникын үнэ сэнгынь дээшэлхэ, тэрээнһээ уламжалан продукциин сорынь үнэ сэн ургаха болоно бшуу. Хэды зэргээр ургахаб — мэдэгдэнэгүй. Гаргашануудн ай ехэ. Түмэр замайхидта хоёр дахин үлүүгээр түлэдэг болообди. Энээнһээ боложо, олзо оршо абтанагүй, ерээдүйнхиие — мэдэнэгүйбди.

— Хилын саанахи партнёрнууд туһа хүргэжэ шадахагүй юм гү! Иимэ харилсаанай зарим тэды дүршэл бии болонхой ааб даа!

— Мүнөө жэлдээ 2 мянган кубометр модо Япон руу, гүйсэд болбосоруулагдаагүй хабтагай Хитад руу эльгээгээбди. Буркоопсоюзаар дамжан энэмнай бэелүүлэгдэдэг. Энэ талаар райгүйсэдком үүсхэлээ гартаа абаха ёһотой гэжэ һанамаар. Наймаа хэхээр харилсаануудые бэдэрхэ ёһотой. Валюта манда хэрэгтэй. Гэбэшье нэн түрүүшээр, эгээл уридлан, һайн техникэ худалдан абажа, түрүү технологи нэбтэрүүлээ һаа, һайн бэлэй.

— Үшөө ямар асуудалнууд леспромхозой коллективэй һанаа зобооноб!

— Колхоз, совхозуудта 200—300 кубометр модо отолхыень зүбшөөгдэнэ. Теэд эдэмнай модо бэлэдхэлгын дүршэлгүй юм. Тиимэһээ хүдэлмэринь манайхиһаа хоёр-гурба дахин үнэтэй болоно. Технологи сахидаггүй ушарһаа ой модоной албануудта яла түлэнэ. Тиимэһээ эдэ ажахынуудта үгтэдэг лимит манда дамжуулыт гэһэн дурадхалтайгаар райгүйсэдкомдо хандаабди. Бидэнэр отолголго хээд, продукциень колхоз, совхозуудта үгэхэ һэмди.

Иигээ һаа, бүхы юумэн гуримтай байха бэлэй.

— Районд о ажаһуугшадта ой модоной продукци багасагашье һаа хүртэнэ гү, худалдаа наймаанда оруулагдана гү!

— Сэлэндүүмын совхозрабкооптой, «Гусиноозёрскуголь» нэгэдэлэй ОРС-той, райпотребсоюзтай хэлсээ баталаа һэмди. Теэд худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд манай продукци наймаалха дурагүй, «хашартай» гэлсэдэг. Үнэн дээрээ худалдагдаһан продукциһаа абтаһан ашаг олзын 9 процентые өөртөө абаха аргатай юм.

— Коллектив экономическа шэнэ эрхэ байдалда хүдэлхөөр бэлэн гээшэ гү!

— Үгы, гүйсэд бэлэн бэшэ. Хамтаралгын, бүхы юумэ адлидхалгын һанал бодол үлэнхэй зандаа. Хэмнай хэнһээ үлүү хүдэлжэрхинэ ааб гээд гэтэлгэн бии. Бэрхэшье, һулаханшье хүдэлмэришэдые адлидхалга болюулагдаха ёһотой.

— Бригада болон участогуудта бэеэ даангяар хүдэлхэ арга боломжо олгожо боломоор гү! Үйлэдбэриин зарим участогуудые арендэдэ үгөө һаа, ямар бэ!

— Иимэ эрхэ байдалда хүдэлжэ шадаха хүнүүд бии. Жэшээлбэл, модо зөөдэг машинануудай экипажнууд арендэ абаха аргатай. Бүхы найдалнай — 1991 он. Хоорондоо харилсаата предприятинуудтай, хэрэглэгшэдтэй ямар харилсаан тогтоогдоноб — тэрээнһээ хуу дулдыдаха. Юрэнхыдөө, модо бэлэдхэгшэдэй һайн бригаданууд бии. Жэшээлбэл, Иван Богданович, Леонид Каленых гэгшэдэй бригаданууд саг үргэлжэ даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэнэ. Эрхим жолоошод Владимир Лыгдыпов, Рашид Селикаев, Зиновий Гордеев гэгшэдые нэрлэмээр. Модо хэмжүүрлэн тайрагшадай бригаданууд сооһоо Анатолий Гнатюгай коллектив илангаяа шалгардаг.

Леспромхозой модо бэлэдхэлгын 6 бригада вахтова аргаар хүдэлдэг гэхэ гү, али бүхэли 5—6 хоногоор гэртээ ерэнгүй, ой соо ажалладаг юм. Бараг һайн вагончик-гэрнүүд соо ажаһуудаг. Тусхай хубсаһан, эдеэ хоолой зүйлнүүд эдэнэртэ үгтэдэг. Модошод гэр байраар хангагдана. Энэ жэлдэ хоёр байратай 6 гэр тушаагдаха ёһотой.

Юрэнхыдөө, ажалаа яагаад эмхидхэбэл, аша үрэтэй байхаб гэжэ ойлгохо хүнүүд бии. Бүхы дээрээ коллективэй шэнэ онол аргануудаар ажаллахаар бэлэн бэшэшье һаань, энэ хэрэгтэ эхин харгы табиха хүсэн бии гээд дахинаа баталан дабтамаар.

ҺУРАЛСАЛАЙ ЖЭЛ ЭХИЛБЭ

Һаяхан партиин Түнхэнэй райкомдо пропагандистын үдэр зарлагдажа, районой партийна һургуулиин түрүүшын хэшээл үнгэргэгдэбэ.

Пропагандистнарые партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Н. Д. Петухов райкомой ажал ябуулгын программын проекттэй танилсуулба.

Дэлгүүрэй экономикодо ороходоо, районой саашадаа ямараар хүгжэхэ байһан тухай арадай депутадуудай районно Соведэй түрүүлэгшэ, экономикын эрдэмэй кандидат А. Д. Моглоев элидхэл хээ.

Районой түбэй библиотекын ахалагша библиотекарь Л. К. Холбоева шагнагшадые, пропагандистнарые дэлгүүрэй экономикодо хабаатай литературатай танилсуулба.

Пропагандистын үдэртэ хабаадагшад «Поле чудес» гэһэн наадантай танилсажа, «Единство» гэһэн видеофильм хараба.

Политическэ ба экономическа һуралсалай түрүүшын хэшээлнүүдые яажа үнгэргэхэб гэһэн асуудалаар КПСС-эй райкомой таһагые даагша С. И. Машкинова суглаарагшадай урда үгэ хэлэбэ.

Үнгэрһэн һуралсалай жэлдэ шалгарһан пропагандистнар, һуралсал эмхидхэгшэд үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа.

Ш. БАИРОВ.

ЗАХААМИНАЙ РАЙОНДО

САГААН ЭДЕЭ ЭЛБЭГЭЭР

Тоһоной заводой коллектив һү, зөөхэй, тараг болон сагаан эдеэнэй бусад зүйлнүүдээр хангахын тула горитой оролдолго гаргана. Мүн шэнэ түхэлэй продукци үйлэдбэрилжэ, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ гүйсэд хангахые эрмэлзэдэг гээшэ. Иигэжэ оролдосотой һайнаар ажаллаһанай ашаар сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ түсэбүүдээ урагшатай дүүргэнэ бшуу. Жэшээлхэдэ, товарна продукци үйлэдбэрилхэ, худалдаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабаринуудаа жэлэй эхинһээ үлүүлжэ, ехэ ашаг олзо абаһан байна.

М. В. Воронинагай хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, бусадай дундаһаа шалгарба. Аппаратчица И. Д. Нагимова, С. Б. Татарникова, тоһо үйлэдбэрилэгшэд Г. В. Яковлева, Г. Д. Григорьева гэгшэд халаан бүриин даабари сум. дүүргэжэ, мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана.

САГЫЕ АХИН

Оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлэй Захааминай филиалай хүдэлмэрилэгшэд олон янзын хубсаһа һайн шанартайгаар оёжо гаргаха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулдаг гээшэ. Тиигэжэ һүүлэй үедэ хэдэн янзын шэнэ продукци гаргажа, худалдан абагшадай һайшаалда хүртэһэн байна. Һайн шанартай хубсаһа оёжо шадаха дүршэлэй шадабаритай хүдэлмэрилэгшэд эндэ олон юм. Эдэ хэд бэ гэбэл, А. Ф. Викулина, С. И. Шелкунова, З. Ф. Мардоленова, Л. В. Сизова, Р. М. Русанова, Т. Д. Шелкунова гэгшэд болоно. Тэдэнэр арбан хоёрдохи табан жэлэй хубиин түсэб болзорһоонь урид дүүргээ. Сагые ахин хүдэлдэг эдэ хүдэлмэрилэгшэдэй үрэ бүтээсэтэйгээр ажаллаһанай ашаар филиалай коллектив 3380 мянган түхэригэй продукци жэлэй эхинһээ гаргаа бшуу.

ОЛООР БАРИГДАНА

Һүүлэй жэлнүүдтэ районой һуурин, тосхонуудта гэр байра олоор баригдадаг болонхой. Цахир, Ехэ-Цахир, Хуртага, Сагаан-Морин, Санага, Михайловкада олон гэрнүүд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Эдэ гэрнүүдтэ гол түлэб багшанар, эмшэлэгшэд, наймаалагшад ажаһууха юм. Социальна-соёлой бусад объектнүүд баригдажа эхилээ. Нурта, Енгорбойдо бани, Бүргын һургуулида 80 һууритай залгалаа баригдаа, Үлэгшэндэ спортын залтай соёлой байшан, Дүтэлүүртэ хүүгэдэй саад, магазин бодхоогдожо эхилээ. Районой бусад һууринуудта шэнэ һургуули, сад-ясли, магазин болон социальна-соёлой бусад объектнүүд баригдажа байна.

МҮНГЭН ШАНГААР УРМАШУУЛАГДАА

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай коллективэй нэрэдэ баяр баясхалангай телеграмма Москваһаа ерэбэ. Байгша оной гурбадахи кварталай даабариие сум дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ комбинадай коллектив шалгаржа, хоёрдохи мүнгэн шангаар урмашуулагдаба. Энэ жэлэй экономическа, социальна хүгжэлтын түсэб дүүргэхын тула тэдэнэр бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, баталһан хэлсээнэй ёһоор продукци худалдаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулха даабаринуудаа үлүүлжэ шадаа бшуу. Тиигэжэ нилээн ехэ ашаг олзо абаһан байна.

СССР-эй металлургиин министр С. Колпаков, һалбариин профсоюзай федерациин түрүүлэгшэ Н. Карнаух гэгшэд комбинадай хүдэлмэришэдые амаршалһан байна.

Н. ДОРЖИЕВА.

Урдандаа Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахы огородой эдеэ тиимэ гэхээр балай ургуулдаггүй бэлэй. Эндэ элдэбын шалтагаанууд байгаа. Кадрнууд дуталдаха, парнигуудшье хуушаранхай. Байгша ондо энэ ажахы баян ургаса хуряажа абаба.

Хитадай Арадай Республикаһаа уригдажа ерэһэн дүй дүршэлөөр баян мэргэжэлтэдэй сруулһан хубита эндэ бии гэжэ онсолон тэмдэглэхээр. Нютагай

УЛАМ БАТАДХАХААР

овощ ургуулагшад хитадуудһаа дутахагүй гэжэ баһал оролдолго гаргаа. Энэ оролдолгонь һүүлэй һүүлдэ дэмыдэ һалаагүй. Туршалга-үйлэдбэриин ажахы мүнөө жэлдэ 29650 центнер капуста, 415 центнер үгэрсэ, 140 центнер помидор, 450 центнер свёкло, 265 центнер морхооб суглуулжа абаһан байна. Гектарай дунда зэргээр 465,8 центнер ургаса хуряагдаа. Иимэ үндэр дүн Ивалгын огородшод урдань оройдоошье түйлөөгүй юм. Иигэжэ тэдэнэр дүн хамта 31 мянган центнер овощ суглуулһан габьяатай.

Хуряажа абаһан продукцияа худалдаха талаар ОПХ-гай хүтэлбэрилэгшэд баһал эртээнһээ бэлдэһэн байна. Эдэнэр бэлэдхэлэй конторын хүдэлмэрилэгшэдтэй, мүн оронойнгоо бэшэ организацинуудтай хэлсээ баталжа, Нерюнгри хотын, Яхадай урдахи районуудай Зүүн зүгэй хизаарай, Эрхүүгэй областиин хүн зондо огородойнгоо эдеэ худалдаа.

Энэ түйлагдаһан амжалтада агроном-бригадир Цырен-Ханда Шагдуловна Цырендоржиевагай оруулһан хубита нилээд ехэ юм. ОПХ-гай огородшод энэ амжалтаяа саашадань батадхаха талаар тепличнэ-парнигай ажахы хүгжөөхэ гэжэ оролдоно. Энэ хэрэгтэ Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай эрдэмтэд туһалха байна.

М. ШАГДАРОВА.
Ивалгын район.

ПРОЕКТ

РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет болон РСФСР-эй Ве[рховно] Соведэй Хүдөө нютагуудай социальна хүгжэлтын, а[грар] асуудалнуудай ба эдеэ хоолой талаар комитет дурадха[на]

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын Ху[у]л[и]

ГАЗАРАЙ РЕФОРМО ТУХАЙ

СТАТЬЯ 1. Газарай реформо хадаа газар дээрэ ажахы эрхилэлгын элдэб түхэл янзануудай адли тэгшэ эрхэтэйгээр хүгжэхэ эрхэ нүхэсэл байгуулгын, олон түхэлтэй экономико бүридүүлгын, РСФСР-эй дэбисхэр дээрэ газар гамтай зүбөөр хэрэглэлгын ба аршалан хамгаалгын аша туһада газар шэнээр хубаарилха уг зорилготой юм. РСФСР-эй хуулиин тогтооһон гуримаар газар эзэмдэхэ эрхэ тэдээндэ батадхалгатайгаар эрхэтэдтэ, предприятинуудта, организацинуудта, эмхи зургаануудта, нэгэдэлнүүдтэ, нүхэсэлнүүдтэ реформын үедэ газар хубаажа үгэлгэ бэелүүлэгдэхэ байна.

Газарай реформо бэелүүлгэ арадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ, мүн РСФСР-эй Хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой министерствын, РСФСР-эй Ой модоной ажахын министерствын болон энээндэ хабаатай бусад министерствэнүүд, албан зургаануудай хабаадалгатайгаар Газарай реформын талаар РСФСР-эй Гүрэнэй комитедтэ даалгагдана.

Газарай реформо үнгэргэхэ талаар газар эсхэмжэлгын, эмхидхэлэй, хиналтын ба зүбшэлэлгын уялганууд Газарай реформын талаар РСФСР-эй Гүрэнэй комитедтэ даалгагдана.

СТАТЬЯ 2. РСФСР-эй дэбисхэр дээрэ газар гансаараа гүрэнэй эзэмдэхэ ябадал болюулагдана. Газарые зөөри болгохо хоёр — гүрэнэй ба үмсын гол түхэлнүүд тогтоогдобо.

Газар РСФСР-эй федеральна зөөриин, РСФСР-эй бүридэлдэ ородог республиканууудай зөөриин түхэлтэйгөөр гүрэнэй зөөри болодог юм.

Гүрэнэй зөөри болоһон газарые мэдэлдээ байлгаха эрхэ, тэдэнэй эрхэ мэдэлтэй зохилдуулан, арадай депутадуудай Соведүүдтэ үгтэдэг.

Эрхэтэдэй хубиин, хамтынхубаарилалгын зөөриин түхэлтэйгөөр газар үмсын зөөри болгогдон үгтэдэг байха.

СТАТЬЯ 3. РСФСР-эй болон тэрэнэй бүридэлдэ ородог республиканууудай мэдэлдэ байһан объектнүүдэй эзэлдэг газарнууд РСФСР-эй болон РСФСР-эй бүридэлдэ ородог республиканууудай гүрэнэй зөөри болодог юм.

Союзна хэлсээгээр, РСФСР-эй хууляар тогтоогдоһон эрхэ байдалай ба гуримай үндэһөөр ниитэ союзна хэрэглэмжэдэ газар ССР Союзда үгтэжэ болохо.

РСФСР-эй бүридэлдэ ородог республиканууудай зөөри болоһон газар тэдэнэй хоорондохи хэлсээнэй ба зохихо республикын хуулиин тогтооһон эрхэ байдалай ба гуримай үндэһөөр РСФСР-тэ үгтэжэ болохо.

СТАТЬЯ 4. Хубиин хамһабариин ба таряашанай ажахы, саад, мал ажал эрхилхын тула, мүн тэрэшэлэн хубиин үйлэдбэриин ажал ябуулгада хэрэгтэй байшан болон барилгануудые бодхоохын, байрын гэр, дача, гараж барихын ба хангахын тула эрхэтэдэй үмсын хубиин зөөри болгогдон газар үгтэжэ болохо.

Урдань газарай эзэн байгшадта, тэдэнэй уг залгамжалагшадта газарай участогуудые бусаажа болохогүй, тэдэ юрэнхы үндэһэ гуримай ёһоор газар зөөри болгон абаха аргатай.

Хари гүрэнэй эрхэтэдтэ газар зөөри болгон үгтэдэггүй.

Колхозуудай, хүдөө ажахын бусад кооперативна предприятинуудай, акционернэ бүлгэмүүдэй, тэрэ тоодо совхозуудай болон гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудай үндэһэ һуури дээрэ байгуулагдаһан иимэ коллективүүдэй газар, мүн тэрэшэлэн хамтын саад, мал ажал эрхилхын, хамтын дачануудые барихын тула газар эрхэтэдэй хамтын-хубаарилгын зөөри болгон үгтэжэ болохо. Коллективэй гэшүүн бүхэн, таряашанай ажахы эмхидхэхэ зорилготойгоор тэрээнһээ гарахадаа, өөрынгөө хубитые — газарай участок абаха эрхэтэй.

СТАТЬЯ 5. Эрхэтэдтэ зөөри болгон газар үгэлгэтэй зэргэ тэдэнэй дураар газар тэдээндэ арендээр үгтэжэ болохо.

СТАТЬЯ 6. Предприятинуудта, эмхи зургаануудта, организацинуудта газар саг үргэлжын эзэмдэлгэдэ, үгышье һаа, арендэдэ үгтэдэг юм.

СТАТЬЯ 7. Зөөри болгон эзэмдэхыень, тэрэ тоодо арендэдэ, газар үгэлгые юридическэ талаарнь батадхахын урда тээ газарай участогуудые хэрэглэхэ урдань тогтоогдоһон эрхэ реформын эхилһэнһээ хойшо 2 жэлэй туршада эрхэтэдтэ, предприятинуудта, эмхи зургаануудта, организацинуудта үгтэһэн зандаа үлэнэ. Энэ болзорой үнгэрхэдэ, энэ эрхэнь хүсэеэ алдаха юм.

СТАТЬЯ 8. Газарай реформо үнгэргэхэ үедэ эрхэтэдтэ газар үмсын зөөри болгон арадай депутадуудай Соведүүд түлбэритэйгөөршье, түлбэригүйгөөршье үгэдэг байха.

Тус захиргаанай район дотор, хүдөө ажахыда хүдэлдэг хүн бүхэндэ тоолоходо хүртэдэг, газарай дунда зэргын хубиин хэмжээгээр газар эрхэтэдтэ зөөри болгон, түлбэригүйгөөр таряашанай ажахы эрхилхын тула үгтэдэг байха. Республика, хизаар, область дотор тогтоогдохо эгээл дээдэ захын хэмжээн хүрэтэр нэмэлтэ газар таряашанай ажахыда түлбэритэйгөөр үгтэжэ болохо. Иимэ гурим газар хамтын-хубаарилалгын зөөри болгон абаха ушарта хэрэглэгдэдэг.

Хубиин хамһабариин ажахы эрхилхын, байрын гэр барихын ба харууһалхын тула газарай участогууд түлбэригүйгөөр, арадай депутадуудай сельскэ, поселково, городской Соведүүдэй тогтооһон хэмжээн соо эрхэтэдтэ зөөри болгон үгтэдэг байха.

Саад болон мал ажал эрхилхын тула урдань үгтэһэн бүхы газар, мүн тэрэшэлэн хүдөө ажахын үрэжэл багатай ба муудхаагдаһан газар эрхэтэдтэ зөөри болгон, түлбэригүйгөөр үгтэдэг байха.

Дача болон гаражнуудые барихын тула, мүн тэрэшэлэн хубиин үйлэдбэриин ажал ябуулга эрхилхэ байшан ба барилгануудые бодхоохын тула тус Хуулиин хүсэндөө ороогүй байхада үгтэһэн газарай участогууд эрхэтэдтэ зөөри болгогдон, түлбэригүйгөөр үгтэдэг юм. Тиихэдээ арадай депутадуудай сельскэ, поселково, городской Соведүүдэй шэнээр тогтооһон нормын хэмжээн соо үгтэхэ болоно. Тус Хуулиин хүсэндөө ороһон хойно үгтэһэн газар, мүн тогтоогдоһон нормоһоо дээгүүр урда тээнь үгтэһэн газарай участогууд зөөри болгон, түлбэритэйгөөр үгтэдэг байха.

СТАТЬЯ 9. Эрхэтэдтэ зөөри болгон үгтэһэн газар тэрэниие үгэһэнһөө хойшо түрүүшын 5 жэл соо имагтал арадай депутадуудай зохихо Соведэй зүбшөөлөөр худалдагдажа болохо. Энэ болзорһоо хойшо газар худалдан абалгын — худалдалгын ябуулганууд арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй хиналта доро хэлсээнэй үндэһөөр бэелүүлэгдэхэ ёһотой.

СТАТЬЯ 10. Газарай эзэд, газар эдлэгшэд ба арендаторнууд газар дээрэ бэеэ даагаад ажахы эрхилдэг, үйлэдбэрилһэн продукцияа болон тэрэниие худалдалгаһаа ороһон олзо оршоёо өөрөө мэдээд ашагладаг. Гүрэнэй, ажахын болон бусад зургаануудай, эмхинүүдэй зүгһөө ажахын ажал ябуулгадань хамааралсаха ябадал хоригдонхой. Тус дүрим газарай эзэдэй, газар эдлэгшэдэй, арендаторнуудай ажал ябуулгын хойноһоо хиналта бэелүүлхэ талаар РСФСР-эй болон РСФСР-эй бүридэлдэ ородог республиканууудай хуулинуудаар хараалагдаһан гүрэнэй ба бусад зургаануудай эрхэнүүдтэ хабаагүй. Гүрэнэй гү, али ондоо зургаанай тэрэнэй эрхэ мэдэлдэ таарахагүй акт гаргаа һаань, үгышье һаа, хуулиин эрилтэнүүдые хазагайруулаа һаань, газарай эзэн, газар эдлэгшэ, арендатор иимэ акт гүйсэд гү, али зарим хубинь үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрхэ тухай мэдүүлгэтэйгээр сүүдтэ гү, али арбитраждa хандаха эрхэтэй.

СТАТЬЯ 11. РСФСР-тэ газар хэрэглэлгэ түлбэритэй юм. Арендаторнуудһаа бэшэ, газарай эзэд, газар эзэмдэгшэд ба газар хэрэглэгшэд, РСФСР-эй хуулитай зохилдуула[н] ... бүриин газарай налог ... байха.

Газарай налог арадай [депу]тадуудай нютагай Со[ведүүдэй] тусхай счедто оруулагд[ажа] ... зар хэрэглэлгэ ба ... хамгаалга эмхидхэлгэ... нэй үрэжэл һайжару[улга] ... Газарай кадастр болон ... эсхэмжэлгэ эрхилэлгэ... дайдые инженернэ бол[он] ... циальна талаһаань түб... гэтэй холбоотой зорил[го]... та хэрэглэгдэдэг байх[а] ... РСФСР-эй хуулиин ... зохилдуулан, энэ мүн[гэн] ... риин зарим хубинь ... нуудай, хизаарнуудай, ... мито округуудай, ... областьнуудай, Росси[йн] ... рациин бүридэлдэ оро[дог] ... публиканууд бюдже[т] ... нэгэдхэн оруулагдажа ...

Арендэдэ үгтэһэн ... түлөө арендэ түлбэ[ри] ... даг. Тэрэнэй хэмжээн ... эй хуулиин тогтооһ[он] ... маар, хэлсээнэй ёһоо[р] ... хойлогдодог юм.

СТАТЬЯ 12. Сэгнэлтэ[гүй] ... далдан абалгатай, худа[л] ... тай холбоотой тооцо[о] ... хэхын тула Россин Газар[ай] ... байгуулагдаха юм.

СТАТЬЯ 13. Газарай ... һайжаруулһанайнгаа, ху... үрэжэл ба ой модоной ... газарай үрэжэл дээшэ[лүүлһэ]... нэйнгээ, экологическ[и] ... продукци гаргаһанайнгаа ... газарай эзэд, газар эз[эмдэгшэ]... шэд болон арендаторнууд... дай депутадуудай нютаг[ай Со]... ведүүдэй бюджедүүдэй ... гэнһөө урмашуулагдадаг ... ха. Энээнтэй хамта ... хуули хазагайруулһанай ... бузарлаһанай ба муудха... тэрэнэй үрэжэл доошо[лһон] ... най түлөө РСФСР-эй ... тогтооһон гуримаар ... най болон уголовно ха... гада тэдэ хабаадуу[лагдаха] ... болохо юм.

СТАТЬЯ 14. Уг зорил[гоороо] ... хэрэглэгдэдэггүй, ашаг... гөөр хэрэглэгдэдэг газ[ар] ... тэрэшэлэн эрьесэһээ ... һан гү, али ашаг үр[э] ... гэжэ тоологдоһон газ[ар] ... дэнь шэнээр хубаари[лха] ... газар участогууд бол[гон] ... хын тула арадай депу[тадуудай] ... Соведүүдэй шиидхэбэ[ри] ... зарай реформын бэел[үүлгэ] ... жэ байхада, бусаан аб[таха] ... лохо, мүн газарай тус... сада дамжуулан үгтэжэ [бо]... хо.

Эдэ жасануудһаа газ[ар] ... рүүшын ээлжээндэ тар[яашанай] ... ажахы эмхидхэхын, ... хамһабариин ажахы, са[ад] ... род, мал ажал эрхилх[ын] ... үгтэдэг байха юм.

СТАТЬЯ 15. Газарай ... саанудтай холбоотой ас[уудал]... нуудые хаража үзэхы[н] ... арадай депутадуудай ... Соведүүд депутадууд[ай] ... рай комиссинуудые ... даг. Тэдэ Газарай реф[ормын] ... талаар РСФСР-эй Гүрэн[эй ко]... митедэй нютагай зургаа[нуудтай] ... нягта холбоотойгоор ... ёһотой.

СТАТЬЯ 16. Газарай р[еформо] ... мо шата шатаар бэелүү[лэгдэнэ] ... юм. Тэрэнэй нэгэдэхи ... газар РСФСР-эй феде[ральна] ... зөөри болгогдон, тэрэ[нэй] ... ридэлдэ ородог респу[бликанууд]... нуудай зөөри болгогд[он] ... тэхэ, мүн захиргаанай-т... риальна зохихо байгу[улгануу]... нуудай хилэ соо газар ... дэн захирха эрхэ арада[й де]... путадуудай нютагай Сов[едүүд]... тэ олгогдохо юм. Эн... хамта захиргаанай ... тододхогдодог, эрх... предприятинуудай, эмх[и зур]... гаануудай болон орган[изаци]... нуудай ямар газар хэр[эглэхэ] ... дуратай байһаниинь ... дэдэг, саашадань шэн[ээр хуб]... баарилхын тула газар[ай] ... хай жаса бүридүүлэгдэ... зарай налогой ставка ... газарай үнэ сэн тогтоо... байха.

Хоёрдохи шатадань ... депутадуудай нютагай [Соведүү]... дүүд болон Газарай рефо[рмын] ... талаар РСФСР-эй Гүрэн[эй ко]... митедэй зургаанууд эрх... предприятинуудта, орган[изаци]... нуудта, эмхи зургаанууд... зар зөөри болгохо, эз... хэрэглэхэ эрхэтэйгээр, ... тоодо арендэдэ үгэхэ, ... ха ёһотой.

СТАТЬЯ 17. Тус Хуули ... лан абтаһанһаа хойшо ... дөө орохо.

ХАБАР БОЛОТОР ХААРБАЗЫН ТОГТООШЬЕ ҺАА...

Хадата Ахада үбэлэй шарай бусад нютагуудайхиһаа холо урид үзэгдэдэг юм. Намарай эхеэр үндэр орьёлнуудай сагаан хүнжэлөө хормойдоо хүрэтэр татаад байхада, ерэһэн зон гайхан анхардаг хаш.

Мүльһэнэй унаһаа эхилээд, шууяһан, дошхороһон Аха голнай одоошье хүйтэн тээшээ намдажа, үбэлэй сагта амарха гэһэндэл, мүльһэн хушалтаяа бэе тээшээ татана.

Май һарын тэн багһаа октябриин һүүл болотор Аха голой хоёр эрье холбон, ашаа, хүн зониие зөөдэг хаарбаза сэрээдүйн тамаралгын эхилтэр эрье дээрэ татагдажа гаргагданхай.

Жэлэй дулаан сагта районой ажахынуудай, эмхи зургаануудай, кооперативуудай ажахын хэлсээгээр ашаа тээбэри зөөхэдэ, хаарбазын дүүргэдэг үүргэ сэгнэшэгүй ехэ юм. Аха голнай зундаа үерлиг дошхон, сэмсод гаталхын аргагүй.

Паромщигоор гурбадахи жэлээ В. Д. Монголов хүдэлжэ дүүргэбэ. Үнгэрһэн дулаанай хаһада Владимир Дагбаевичтай хамта нёдондо жэл һургуули дүүргэһэн Баяр хүбүүниинь хүдэлэлсөө. Эдэмнай Ахын ДРСУ-гай мэдэлэй хүдэлмэришэд гээшэ. Зунай сагта бүлэг зонтой Аха нютагаар аяншалхадаа, хаарбазада һууҗа, голой саада эрьедэ гараа бэлэйб. Тиихэдэ Аха гол үертэй, уһан даамбаһаа халихаһаа тээ наагуур, хүнэй досоо хүйтэ татан, һүрөөтэйгөөр шууяан урдажа байгаа һэн.

Харин октябрь һарын эхеэр Ахаар командировкодо ябахадамни, уһан гол хүсэеэ буурэнхай, хаарбаза ашаатай машина арай шамай шэрэжэ, эрьедээ дүтэ сёороо шударан байгаа һэн.

Ажахынуудай, эмхи зургаануудай транспорт паромоор гаргахадаа, тусхай талон хэрэглэдэг юм. Талоной үнэ сэнгынь гурбан түхэригэй хаш даа. Харин голой нүгөө эрьедэ нэгэ пассажирые гаргаа һаа, хорин мүнгэтэ юм. Паромщигууд суглуулһан талон, мүнгөө кассада абаашажа тушаадаг.

Владимир Дагбаевичтай ажабайдал, ажал хэрэгүүд тухай хөөрэлдэбэбди. Тэрэ иигэжэ хөөрөө һэн:

— Өөрсэ янзын энэ транспорт ехэнхидээ Ленинэй нэрэмжэтэ, Улаан-Аха колхозууд хэрэглэдэг юм. Мүн бусадшье зон ажелайшье, үмсыншье хэрэгээр ябажал байдаг ааб даа. Майн 15-һаа октябриин 20 болотор энэмнай хүдэлнэ. Гэр бүлеэрээ гурбадахи жэлээ эндэ ажалланабди. Мүнөө жэл Баяр хүбүүнтэеэ суг тамаралгын хаһа үнгэргэбэбди. Салин тон бага. Нэгэ һарынхимнай 90-ээд түхэриг болодог. Энэ хүндэ сагта ерэн түхэригнай ехэ бүлэдэ мүнгэн гээшэ гү? Манай хүдэлмэриин эрхэ байдал тухай һанаагаа табиха хүн үгы. ДРСУ-гай дарга В. Д. Саханов хаа-яа ерэгшэ. Ахада зунай һүнинүүд хүйтэн, пеэшэн түлингүй байхын аргагүй. Түлеэгээр хангахабди гээд үгыл агша. Гэр байрымнай харыт: модоор хэһэн хэбтэри, гэрнай арбан тээшээ задагай, пеэшэн утаа хаяна, хабар-намартаа хүйтэн гээшэнь хэлэшэгүй. Дааравд, нэгэ аяга халуун сай уухын тула пеэшэнээ түлихэ баатай болохош. Юундэб гэхэдэ, эндэмнай зайн гал үгы ха юм. Харин зайн галай лини эндэһээ сройдоол километр газарта, хажуугаарнай татаатай. Теэд хэн һаналаа манда табихаб даа... Телевизор, ханын радио тухай дурдаһанайшье хэрэггүй, гэртээ, Орлик ошоходоо харанабди. Мууха н транзистор бии, батарейкэнүүд олдоногүй, хүүеэд, шууяад юушье сйлгохын аргагүй. Тиимэһээ дэлхэй дээрэхи, орон доторхи шэнэ һонинуудые урагша-хойшоо ябаһан зонһоо дууладаг гээшэбди. Хаарбазын тогтодог даамба муудашанхай, техникын аюулгүйе ехэ үерэй үедэ сахихань бэрхэтэй. Зайн галгүй дээрэһээ прожектор-гэрэл хаанаһаа байхаб, һүниндөө яаралтай, гэнтын хэрэгээр ябагшадые уһа гаргахадаа, яһала тухашархаш даа. Графигай ёһоор углөөнэй долоон сагһаа үдэшын бүрэнхы болотор хүдэлхэ аад, хүнэй ерэхэдэ, һүни үдэрые илгажа байхагүй ха юмши.

Уһа голой шааяан, хада уулануд, сэлмэг тэнгэри һаань — одо мүшэд... Зарим зон, одоол ёһотой романтика гээд хэлсэдэг. Теэд хэдэн һарын туршада ганса романтикаар амидарха бэшэ ха юмши. Телефоной утаһан татагдаһаншье һаа, телефомнай хүдэлдэггүй. Иигээд лэ бурхандаа мүргөөд лэ, уһанай үертэ гү, һүниин харанхыда гү, харгыда ябаһан нютагайнгаа зондо туһалаад лэ байнабди,— гэжэ гомдолтой хоолойгоор Владимир Дагбаевич хөөрөөгөө дүүргэбэ.

Ахын районд о һүүлэй жэлнүүдтэ харгы барилга урагшатай. Ажахынуудшье хүгжэнэ. Орлик һуурин танигдашагүй болонхой. Манай ороной аяншалгада дуратайшуул районд о үни сагһаа ерэжэ байдаг. Франциһаа гурбан бүлэг аяншалагшад энэ зундаа ябаа һэн. Аха голой эрьенүүдые холбоһон хүүргэ һая наашадаашье баригдахагүй ха. Сагай эрилтээр үни баригдаха болонхой-ха юм.

Районой газар дайдаһаа хэды шэнээн үнэтэй ашагта малтамал абаашагдана гээшэб. Энэ мүнгэнэй багаханшье һаа, хубинь районд о үлөө хада хүүргэ барихаар лэ һэн.

Мүнөө дээрээ хаарбазамнай яаха аргагүй хэрэгтэй, голой хоёр талада ажаһуудаг нютаг зониие хоорондонь холбожо, харилсаанъ тогтоожо байна бшуу. Тиимэһээ ерэхэ жэлэй тамаралгын хаһада районой засаг түрэ баригшад, хоёр уһанай саада тээхи ажахынууд хоморой шухаг мэргэжэлтэй зоной ажабайдалда, эрхэ байдалдань анхарал табихал ёһотой. Энээниие эртээнһээ һануулаагүйдэ аргагүй.

Б. ШАРАКШАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Д. Монголов.

Авторай фото.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ОЛОШОРНО

Сагаан эдеэ элбэг ехээр үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхэ тэмсэлдэ оролсоһон «Прибайкальский» совхозой Мостовкын һаалиин фермын коллектив заабол эрхимлэдэг заншалтай гээшэ. Энэшье жэлдэ эндэхи һаалишад дахяад эрхимлээ. Тус фермэдэ мүнөө үнеэн бүриһөө гурбан мянган килограмм һү һааһан һаалишад олон боложо байна. Жэшээлбэл, тэдэнэй нэгэн—Ирина Акулаева жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 3154 килограмм һү абаа. Залуу һаалишан нёдондо үнеэн бүриһөө 3518 килограмм һү һаагаа һэн.

Үниинэй дүршэлтэй һаали[шад] Людмила Вязьмина, Анто[нина] Васильева гэгшэд бүри окт[ябрь] һарада гурбан мянганай [...] гаталаа һэн.

Үбэлжэлгэеэ эхинһээ эмх[итэй]гээр захалһан Мостовкын [фер]мын һаалишад мүнөө бүхы [кол]лективээрээ гурбан мянга[най] зэргэдэ гаранхай юм.

Н. СОДНОМОВ

СЭДҮҮДЭЙ ЭЛМЭРИ

АСУУДАЛНУУДЫЕНЬ АНХАРХА

түрүүлэгшэ В. И. Балушкин үгээ эхилээ.— Оройдоол урзанда жэлдэ агаар сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ баригдажа захалаа. Харин нүүрһэнэй уурхай агаар 1982 онһоо хойшо баригдажа байна бшуу.

Сесси дээрэ илангаяа зайгуул мал (ямаадууд), нохой тушаа шанга хөөрэлдөөн болоо. Энээн тухай ехээр бэшээшье ялал. Иигэжэ хэнэй үхэр колхоз, совхозой таряалан, саад, огород гэшэхэдэ, һалганаб, тэдэ зээдыень оложо, яла тохохо тушаа һанамжанууд хэлэгдээ.

Тэрэнэй хэлэһые бэшэ депутадууд халуунаар дэмжэхэдэ, үйлэдбэриин гү, али социальна эмэршье объективнүүдые барихадаа, нэн түрүүн агаар сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдые бодхоохо шухала гэжэ нэгэн дуугаар мэдүүлээ.

Районойнгоо территориин байгаалиие һайжаруулха талаар тодорхой дурадхалнуудые районой захалагша охотовед П. Ревенский оруулба. Сухын госпромхозой, Никольскын спортивно-олзоборилгын ажахын урьһаламжаар абаһан газарнуудые һөөргэнь абаад, тэндээ оньһожоруулагдамал лесхозой базада дээрэ спортивно-олзоборилгын ажахы байгуулха, Түгнын гүрэнэй заказник соо намаг хатааха, газар хахалха, мододуудые отолхо хүдэлмэрие огтолон хорюхо, «Березка» гэжэ [illegible] римаар ВЛКСМ-эй райкомдо, «Сухая речка» гэжэ хорюултай газарые оньһожоруулагдамал лесхоздо даалгаха, Алташын гүрэнэй заказнигай талмай дээрэ мал адуулхыень болигожо, тэндэнь загаһа болон оро үсхэбэрилдэг болобол, ашагтай байха һэн гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Нютагуудаа, таряалан болон мал ажалаа һайнаар үсхэбэрилхэ, тэрэнэй түлөө тэмсэхэ тушаа депутадууд нэгэн дуугаар мэдүүлһэн байна. Энэ хэрэгые би гансал районой шиидхэжэ шадахагүй гэжэ байгаали хамгаалха районно комитедэй түрүүлэгшэ И. И. Кривогорницын мэдүүлбэ.

Эд хэрэглэгшэдэй кооперации тушаа асуудал мүн лэ энэ сесси дээрэ хэрэгдэбэ. Тиихэдээ депутадууд эд хэрэглэгшэдэй кооперацие саашадань хүгжөөхэ тухай элдэб янзын дурадхалнуудые оруулһан аад, энэ талаар тодорхой шиидхэбэри абтаагүйн харамтай. Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин мүнөөдэрэй байдал, промышленно болон эдээ хоолой зүйлнүүдээр хомор болошоһон ушар тушаа районно Советэй түрүүлэгшэ, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь М. В. Рютин тоггоо. Райсоведэй түрүүлэгшэ Ю. Д. Васильевай элидхэл соо энэ хэрэглэгшэдэй кооперации юугээршье хангажа шадахаяа мүнөө болинхой гэжэ хэлэгдэнэ.

«Арадай һаам юундэ иимэ багаар үйлэдбэрилэгдэнэб» болооб гэһэн асуудал энэ сессии дээрэ табигдахал ёһоороо табигдаа гэжэ һанагдана. Экономико орожо байһан үе сагта районой гадуур абаашаад, худалдаха эд бараан мүнөө оройдоошье байхагүй гэжэ тэрэ хэлээ. Райпотребсоюзай түрүүлэгшын хэлэһэнэй баримта болгомоор лэ хаш.

Архи худалдаан талаар, мүн олохон магазинуудай хүдэлмэриин тушаа үгэ хэлэгшэд нүхэр Васильевта хандахадаа, һанамжануудтаа хубаалдаһан байна. Энэ хэрэгые сельскэ болон сомоной Советүүд гартаа абаһаар байна. Районно Советэй президиумэй түрүүлэгшэ М. В. Рютин депутадуудта хандажа, түрүүлэгшын уялгаһаа сүлөөлхыень гуйгаа. Сессии гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, районно Советэй түрүүлэгшээр райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ Леонид Дашеевич Турбянов нэгэн дуугаар һунгагдаа. Иигэжэ депутадууд энэ сессии дээрэ олон шухала асуудалнуудые шиидхэбэ. Одоол Советүүд эдэ бүхы засагаа гартаа абажа байна ха юм.

Д. ДОНДОКОВ.

ДЕПУТАТ

Ардай түлөөлэгшэ

ОЛОНОЙ ХЭРЭГЭЙ ТҮЛӨӨ...

Эндэ 20 депутат
Оршон тойронхи
ехэл бэрхэтэй
ронхой. Илангаяа
нэй уурхайн нүүр-
гон барилгашадай
жэшээ болгон
Сагаан-Нуурай
гүйсэдкомой

юлнүүдэй туршада
надай байрын гэрэй
ндөө орожо ядажа
Барилгашад энэ
эн аад, тэрэнээ ор-
ниилээд удаан бай-
Тиихэдэнь холын
үхибүүд һургуулида
түлөө танил айл-
түрэлхидөө-
байрлажа, арга-
даг байгаа. Арадай
таһагташье, мүн
колхоздошье түс ба-
молхо мүнгэн зөө-
жа, ехэ һаад тойбо

алханынхидта энэ ба-
һаяын болзорто
оруулха гээшэ
хала хэрэг болоод
Тиимэһээ олоной
оролдодог, үнэн
һанаатай хүндэ
эрхилхыень даал-
шиидхэбэри абтаһан
эрхэ нүхэсэлдэ
колхозой правлениин
орлогшо Влади-
евые окружной Со-
ай депутадаар һун-
ндэ интернадай ба-
дахэхэ хэмжээ аба-
хяа үгтэһэн байна.
командировкодо
оходоо, олон зон-
хөөрэлдөө һэм.
тернадташье хүрэ-
рилгые гүрэнэй ко-
шаажа абаадүй бай-
ашаглагдаха дүтэ-
газаахиинь сагаа-
рхэ, дулаасуулгын
хэрхэ хүдэлмэри-
байба.
ала барилгын эсэс-
хэрэгтэ окружной
адай депутат В. Л.
хубита айхабтар ехэ
ай хүн зон нэгэн
дүүлнэ. Үнгэрэгшэ
хубииень тэрэ
до үнгэргөө гэхэдэ,
огүй. Юундэб гэ-
дай депутат элдэб
нуудаар ябажа,
түтэлбэрилэгшэдтэй
олсожо, барилгын
дахa соогоо нөө-
даа. Гадна барилга
ргэжэл түгэс хүдэл-
ые олоһон байна.
гэхэдэ, тэрэ ин-
гэсуулха хоёр һайн
бшуу.
ээр, үсэд нэтэрүү-
ходо, нэгэ зунай
лэн болохо барил-
эмхи зургаанууд
байһанай шалта-
багаран жэлэй тур-
гайруулжа байгаа

эй унталгын байшан-
ект зохёолгодо
жэл ошоһон байна.
гдаһан интернадые
Д. Гончиков ехэл

урматай досоогуурнь ябажа, бүхы байра байдалаа манда харуулба. Нэгэ таһалга соонь үхибүүд дүрбэ-дүрбөөрөө, зургаа-зургаагаараа байрлаха аргатай. Мүн уужам һаруул уншалгын актова залнууд хүнэй дура буляана. Удахагүй эдир заахан үхибүүд энэ гэрэй эзэд боложо, досоонь хүхюүн

зугаата үгэ хүүр, наада энеэдэн таһалдахагүй байха. Тодорхойлходо, һуралсалай хоёрдохи хахад жэлдэ малшадай үхибүүд эндэ байрлажа эхилхэ.

Һургуулиин дирекциин, интернадай соведэй хараалһанай ёһоор, нэгэ гэр бүлын үхибүүд хамтадаа нэгэ таһалга соо байха юм хаш. Харин Алханада олон үхибүүдтэй, үнэр баян айлнууд ехэ олон. Иимэ онол арга һуралсал-хүмүүжүүлгын ажалда гансал һайн талаһаа нүлөөлхэ байха. Нэгэдэхеэр, үхибүүд таһалга соогоо гэртээ байһандал байха аргатай болохо. Тиимэһээ досоонь байһан хогшол бараанда тэдэнэр гэртэхи юумэндээл гамтайгаар хандаха зэргэтэй. Мүн түрэлхидыншье холын бэлшээриһээ хүүгэдээ эрьежэ ерэхэдээ, дадал болоһон газартаа бууха байна. Түрэлхид һургуулиин дирекциин, интернадай соведэй энэ үүсхэлые ехэтэ дэмжэһэн байна.

Урдандаа манай депутадууд тэрэ тоодо дээдын засагай депутадуудшье, Москвада уридшалан зохёогдоһон документ «нэгэн дуугаар дэмжэхээ» зургаа-долоон хоногоор ошодог бэлэй. Тэдэнэр ниислэл хотодо суглаанда хабаадалсажа, үгэхэ гэһэн соонь дуугаа үгөөд лэ, албаяа дүүргэһэн, аргагүй сэдьхэл тэнюунүүд нютагаа бусадаг һааб даа. Мүнөө сагнай хубилаа. Советүүдтэ ондоо депутадууд һунгагдана. Эдэнэр үе сагай эрилтын ёһоор ажалаа ябуулхые оролдонод. Тэдэнэй тоодо В. Л. Санжиев оролсоно.

Окружной Соведэй арадай депутат Владимир Санжиев бусадһаа юугээрээ илгарнаб? Минии һанахада, тэрэ өөртөө, эрхилһэн хэрэгтээ ехэ харюусалгатайгаар хандадаг хүн. Тэрэ гэр бүлынгөө ажана тэнюун байдал тухай мартажархёод, олоной хэрэгэй түлөө бүхы зүрхэ сэдьхэлээрээ, ухаан бодолоороо шунан ородог. Тиимэл хадаа тэрэ һанаһандаа хүрэдэг, һарбайһанаа абадаг заншалтай.

Гэхэтэй хамта эдэ бүхы ажал хэрэгые В. Л. Санжиев гансаараа бүтээгээ бэшэ юм ааб даа. Тэрэнэй зориһон хэрэгээ урагшатайгаар бэелүүлхэ ябадалда мүнөө үе саг, орон дотор үргэлжэлжэ байһан хубилган шэнэдхэлгэ һайн талаһаа нүлөөлнэ гэжэ тэмдэглэмээр. Тэрэ тоодо «Эрдэм» колхозой правлениин профкомой нүлөөшье ехэ. Яаба-хээбэшье, удаарһан барилгые эсэслэхэ хэрэгтэ бүгэдөөрөө оролдоһон алханынхидта баяр хүргэхэ хэрэгтэй ха.

Н. АЛТЫННИКОВ.

Дулдарга тосхон.

ТҮРҮҮ ДҮРШЭЛ ХЭРЭГЛЭН...

Бэшүүрэй түбэй 1-дэхи дунда һургуулида Наталья Васильевна Петрова математикын багшаар арба гаран жэлдэ хүдэлжэ байнхай. 1975 ондо багшанарай институт дүүргэжэ ерэһээр тэрэ эндэ хүдэлнэ.

Һуралсалай мүнөө жэлдэ геометриин хэшээлнүүд шэнэ номоор ябуулагдажа байнхай.

— Һуралсал эмхидхэхэдээ, Лебедевэй, Шаталовай дүй дүршэлһөө баримтануудые хэрэглэдэгби,— гэжэ багша хөөрэнэ.

Бэрхэ багшын ябуулдаг хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдшье һайн юм. Жэшээнь, тэрэнэй һурагша Лариса Скоробенкова республиканска олимпнадада 1-дэхи һуури эзэлээ һэн.

Ахалагша багша Н. В. Петрова амжалта ехэтэйгээр хүдэлһөөр.

В. ГАРМАЕВАЙ
фототекст.

БАРИСААГАА БАТАДХАНА

жэлдэ Монголой
спубликын Сэлэнгын
Сүхэ-Баатар хотын
туг», манай рес-
Сэлэнгын аймагай
энгэ» газетын ре-
коллективүүд дүй
ээ андалдажа бай-
элсээ баталһан юм.
сээнэй ёһоор, ре-
й коллективүүд бэе
шалха, ажалайнгаа
шэлээр хубаалдаха,
йнгээ хуудаһанууд-
удэйнгээ һонинуудые
айха гэлсээ һэн.
оной эхеэр «Сүхбаа-
газетын хүдэлмэри-
лаан Сэлэнгэ» газе-
циинхидта айлшалжа

ерэһэн байна. Харин һаяхан «Улаан Сэлэнгэ» газетын хүдэлмэрилэгшэд хүршэнэртөө айлшалан ошожо, тэндэхи журналистнууд болон полиграфистнуудай хүдэлмэритэй бүри дүтөөр танилсаһан, дүй дүршэлөөрөө андалдаһан, туһатай уулзалгануудые үнгэргэһэн байна. Гадна редакциин хүдэлмэрилэгшэд Сүхэ-Баатар, Улаан-Баатар, Дархан хотонуудай дурасхаалта газарнуудаар ябаа.

Тиихэдэ «Улаан Сэлэнгэ» газетын редакциин коллектив Эрдэнэт ба Дархан хотонуудай газетын коллективүүдтэй мүн лэ иимэ хэлсээ баталһан байна.

С. АЮШЕЕВ.

ХОЁР ЭХЫН ЭРХЭ ХҮБҮҮН

Баримтата үгүүлэл

(Түгэсхэл. Эхининь ноябриин 16-най номерто).

1.

Бармид зарим сүлөөтэй сагтаа айлнуудта («сүлөөлэгдөө» гэгдээд, ондоо тээшэ ябаха эрхээ хаһагдаһан хүнүүд үбгэ, һамган боложо гэрлэһэн, үсөөхэн хүнүүд бүлөөрөө ябаһан байгаа) ошожо, үлгынүүдые, һандайнуудые, үүдэнэй, сонхонуудай холоодонуудые, рамануудые шэнэзэр хэжэ гү, али дархалжа үгэдэг байба. Тэрэнэйнь түлөө гэрэй эзэн эхэнэрнүүд хилээмэ, хартаабха үгэдэг һэн. Энээнээ нөөсэлөөд, Цырен-Хандын хаая орожо ерэхэдэнь һайса хүндэлдэг байгаа. «Эдеэлэ, шэрхи ябахаш»— гэдэг байба.

Цырен-Хандын ажал хүндэхэн байһан юм. Үглөөгүүр эртэ бодожо морёо баридаг, тэрэнээ булхаада хүллөөд лэ, 3—4 модо холо отолдог газарта ошожо, гурбан метрээр тайрагдаһан модо өөрөө ашаад, доодо складта буулгажа, штабельдажа сомоод, һөөргөө тэхэридэг байба. 1—2 модоной зайда модо шэрэхэдээ, мори унаад ябаха хорюултай һэн. Гэбэшье Цырен-Ханда морёо гамнажа, ходо ябагалдаг байгаа. Хэрбээ морёо эсээжэрхёод, үдэрэйнгөө нормо дүүргэжэ шадаагүй һаа, 800 грамм хилээмэ, үдын хоолдо нэмэлтэ каша абаха эрхэһээ хаһагдадаг һэн. Амидыл ябаха хэрэгтэй байгаа. Хүбүүнииньшье амидыраад, шордойтороо гүйжэ ябахадаа болохол... Цырен-Ханда ЧСИР статьягаар (өөрөөшье бэшэг бэшэхэгүй, хаанаһаашье бэшэг абахагүй «арадай дайсанай» бүлын гэшүүн, эрхээ хаһагдаһан хадаа) дүлии балай ябадаг байба. Гансал Бармидтаа ерэжэ сайлахадаа нютагһаа бага зэргэ һонинуудые дууладаг һэн. Тииһээр байтар лагериин «телеграфаар» агуухэ дайнай боложо байһан тухай дуулдаба. Стрелогуудай зарим хубинь дайнда абтажа, сэрэгэй лазаредүүдтэ эмшэлүүлжэ гараһан хүнүүдээр һэлгэгдэбэ. Шэнэ стрелогууд хуушанайхидтай сасуулхада, нэгэ бага хүнэй дүрсэ шэнжэтэй, бодолтой, абари зангааршье гэмгүй һэн. Ажаллажа ябахада нэгэ «бага» хүнгэншэг болобо. Тиибэшье һаа эдеэ хоол муудажа захалаа. Имагтал Бармидай туһаламжа, дэмжэлгээр Цырен-Ханда эжымни амиды мэндэ ябажал байба.

Мама-бабын (иигэжэород эжыгээ нэрлэдэг байбаб) бэлдэһэн элдэб ургамалай эмүүд, ямаанай һүн намдашье туһалжа амидыруулаа һэн. Түрэһэн, үргэһэн эжынэрэйнгээ бурханай абаралаар хүн болохо ёһотойл хуби заяатай байгаа гээшэ хаб даа. Тосхоной хүбүүд «Кеша-бурятенок, воскресший с того света» гэжэ гасаалдаг байһан юм. Зүгөөр би тэдээндэ ехээр доромжуулдаггүй, баһуулдаггүй байгааб, томохон хүбүүдые нюдаргадаадшье абадаг һэм. Шэрхихэн бэетэй хадаа ямаануудаа адуулжа бэлшээдэг, папа-дедтээ (үргэһэн эсэгэмни) түлеэндэ гарадаг, халяар түүдэг байгааб. Бүри томохон болоходоо папа-дедтээ агнуурида гарадаг, хушын һамар сохижо, тоһыень шахажа абалсадаг болобоб. Тосхондо таряа таридаггүй байбашье, хартаабха эрхимээр ургуулдаг байһан юм. Ойн соорхойнууд соогуур моридто, үнеэдтэ хүлэгдэһэн модон анзаһаар ехэ газар хахалжа, хартаабха таридаг байгаабди. Тэрэнээ бүхэли зундаа харууһалдаг, бургаг үбһыень зулгаадаг, обоолдог байгаабди. Би энэ ажалда ехэ дуратайгаар хүдэлхэдөө, мама-баба папа-дед хоёртоо, мүн хүршэнэртөөшье ходо магтуулдаг, эрхэлүүлэгдэдэг һэм даа.

гэжэ нэрлэдэг байбашье айдаггүй һэн. Нэгэ политическэ айлай эзэн эхэнэр Роза гэгшэдэ намаяашье абаад ошодог һэн. Роза гээшэ сэбэрхэн шарайтай, задарюун бэетэй эхэнэр һэн. Һайса танилсаад байхадаа намда үзэг, тоонуудые заажа захалба. Рассказуудые, үльгэр домогуудые хөөрэдэг болобо. Тэдэнииень бүхөөр хадуужа абадаг байһандамни баясадаг һэн. Роза эжы хоёр тамхи татадаг, удаан бодолгото болошодог хадаа намаяашье заримдаа мартажархидаг һэн. Тиихэдэнь хажуудань ошожо аргааханаар шүргөөхэдэмни нюдэнэйнгөө нулимса аршажа толгойем эльбээд тэбэришэдэг байба. Мама-бабын бэлдэжэ үгэһэн хартаабха, нэгэ-нэгэ бүтылхэ ямаанай һү гү, али һамарай тоһо Роза эжыдэ абаашажа үгэхэдэмни ехээр баясадаг бэлэй. Харин үдэшэндөө мама-баба өөрөөшье юу хээхэн суглуулаад, тэрээндээ ябашадаг һэн. Папа-дед намдаа һэмээхэн иигэжэ хэлэдэг бэлэй. «Политическэ эхэнэр мамадашни зүб юумэ хөөрэжэ үгэнэ, амидыл ябаа хадаа хараха, үзэхэ байхабди, манай наран гараха ёһотой...».

Һайса уншадаг, тоонуудые бодожо шададаг, бэшэдэг болошоһон бинь мама-бабадаа: «Би хаанаһаа бии болоо хүнбиб?» гэһэн асуудал табяад һалахаяа болишобоб. Тиихэдэмни мама-баба нэгэтэ: «Шамайемни аист асараад бидэнэй уһаяа эдидэг булагаймнай эхиндэ орхижорхиһон юм»,— гэжэ харюусаа бэлэй. Томохон болошоһон намаяа папа-дед дахуулан, Енисейн эрьедэ ошодог болобо. Тэндэ тамаржа ябаһан томо-томо баржанууд дээрэ буу, жадатай хүнүүдые, гансал арһа яһан болотороо турашаһан, толгойнгоо үһые абхуулһан олон зониие харадаг байгаабди. Эдэ хэд, юуд гээшэб гэжэ асуухадамни үһэгүйшүүлынь «зэгүүд», харин буу жадатайшуулынь «жандармернүүд» гээшэ гэжэ харюусадаг һэн. Эдэ үгэнүүдэй удхые би тиихэдэ һайса ойлгодогшьегүй байгааб. Тон муу хүнүүдые буу, жада доро абаад ябана гэжэ бододог байгааб. Заримдаа тосхоноймнай хажуугаар һанди набта болошоһон олон тоото хүнүүдые туугаһан этапууд гараха. Нүхэдтэйгөө хамта тэдэниие дахан ябажа харадаг байгааб. Манай землянка гэр тосхоной захада хадаа этапай харгыһаа холо бэшэ һэн. Мама-баба этапта ябаһан хүнүүдтэ хилээмэ, хартаабха, һү үгэжэ, дотор хубсаһа, самса гэхэ мэтые абаад лэ намдаа тааруулан оёжо үгэдэг бэлэй. Харин папа-дед ямаанай, гүрөөһэнэй, хандагайн арһануудые шадамараар элдээд өөртөөшье, намдашье үмдэ, хүүртиг, гутал оёдог юм һэн. Хушын һамар суглуулхаяа гарахадаа, арһан туламуудые абаад ябадаг һэмди.

Нэгэтэ һамарһаа бууужа ерээд, гэрэйнгээ газаа үүдэн дээрэхи таг дээрэ шанагдаһан хартаабхын, зүһэм хилээмэнэй, болгоһон бүхэли мяханай табяатай байхыень обёоржорхибоб. Эдэ бүгэдэ хэндэ табятай байгаа юм ааб даа гэжэ һонирхоходомни мама-баба: «Шамайе асарһан аистын эдихэ табяа юумэб даа»,— гэһэн юм. Харин үглөөдэрынь тэдэнээ харахадам, үгы байгаа һэн. Тэрэ эдиһэн «аистые» хараха дурамни ехээр хүрөө бэлэй. Харин хожомынь лэ бодоходом, мама-бабамни тэдэниие аистдашье бэшэ, этапта ябаһан үлбэр хүнүүдтэ табидаг байһан юм.

Томо боложол байхадам, үтэлжэ ябаһан мама-баба папа-дед хоёрни намаяа хараад, һанаа алдадаг, бодолгото болошодог болобо. Тиихэдэнь би юундэ һанаа зобонот, шадалтай болоходоо, таанадаа үргэжэ тэжээжэ ябахаб гэдэг байгааб.

2.

ТОСХОНДОМНАЙ сүлөөлэгдэжэ ерэһэн хэдэн бүлэнүүд бии юм һэн. Тэдэнэр дүтын ехэшэг тосхоной комендантда хирэ болоод лэ ошожо тэмдэглүүлдэг байгаа. Мама-баба тэдэниие «политическэнүүд»

Хүгшэрхэ бүрөө мама-баба хойноһоо урагшаа ябаһан этапуудые угтахаяа харгы дээрэ гарадаг болошобо. Илангаяа эхэнэрнүүдэй этапуудые хёрхоор хаража байдаг һэн. Заримдаа намайешье хүтэлөөд байдаг бэлэй. Намарай нэгэ үдэр мама-баба бидэ хоёр гэрэйнгээ газаа шахуу таригдаһан хартаабхаяа малтажа, һахы һалаг боложо байбабди. Тииһээр байтарва мама-баба этапай харгыһаа манай гэр тээшэ ерэжэ ябаһан нэгэ эхэнэрые обеоржорхеод, минии гарые барижа: «Ябая, угтая»— гэбэ. Гэрэймнай хажууда түжүүрхэ, мэшээгэй бүдөөр оеһон юубхэ, авторезинээр уллаһан башмак үмдэһэнород бэшэ эхэнэр хөө хара ехэ нюдэнүүдһээ дуһалһан нулимсаа аршажа байба. Мама-баба: «Энэл даа шинии түрэһэн эжы, шамайе асарһан аист, ошо танилса»,— гээд, намаяа урдаһаань түлхибэ. Зүрхэнэй һүдалай сохидолоор биньшье өөрөөшье мэдэнгүй гүйжэ ошоод аһашоо һэм. Тиигэжэ түрэһэн эжытээ арба гаран жэл болоод дахинаа уулзаа бэлэйб. Тэрэл үдэрөө эжытээ дахинаа этапта оролсоод, уһанай порт тээшэ шэглээ һэмди. Мама-баба папа-дед хоёрни эдихэ юумэ һайса түхеэржэ үгэһэн, холохон хүрэтэр үдэшэһэн юм. Тэдэнээ орхиходом одоол хайратай байгаа һэн даа. Теэд тэдэмни энэл уулзалгын ерэтэр намаяа тэжээжэ байгаа ха юм.

Пароходто һуужа Красноярск хото хүрэжэ ерээд, одоол сүлөөлэгдэһэн Цырен-Ханда эжымни документнүүдээ абаба. Поезддо һуужа эжынгээ түрэһэн нютагта ерэхэдэмнай, һүрхэйшье угталган болоогүй һэн. Эжыемни даб гэһэн ажалда абажа үгөөгүй, гансал модо бэлэдхэлгэ дээрэ хүдэлхэ эрхэтэй байгаа. Удааншье болонгүй леспромхоздо хүдэлхэеэ оробо. Бинь модоной участогай эхин һургуулида һурахаяа арбан хоёр наһатайдаа оробоб. Ород хэлэ, үзэг бэшэг, тоо бодолго һайса мэдэхэ байһан хадаа һуралсалда ядараагүй һэм. Зүгөөр нютагай үхибүүд, зарим ехэшүүлшье «арадай дайсанай», «зэгэй хүбүүн» гэхэ мэтээр амар заяа үзүүлдэггүй бэлэй. «Арадуудай эсэгын» үхэһэн хойношье иимэрхүү байгаа. Өөрынгөөшье, эжынгээшье нэрэ хүндые хамгаалжа, эрхэ хамгаалдаг эмхи зургаануудаар яһала ябагдаа, тэдэнэй үндэр тушаалта хүдэлмэрилэгшэдтэй зүрилдөөшье һэм.

— Хожомоо ехэ болоод үргэһэн ород түрэлхидэйнгөө хуби заяагаар һонирхоо һэн гүт? — гэхэдэм, Кеша бодолгото болоод, иигэжэ харюусаба:

— Эжытээ хамта этапаар ерэжэ, пароходто һууһан портдо «Ракетээр» тамаржа хүрөөд, тэрэл замаараа үргэгдэһэн гэрэйнгээ һуурида хүрэтэр ошоо һэм. Тосхомнай үгы болошоһон байгаа. Залуушуул иишэ тиишээ ябажа, хүгшэшүүл удаа дараалан наһа бараһан юм ааб даа. Ойн түймэр гэрнүүдые галдаһан, зүгөөр тосхоной зониие хүдөөлүүлдэг газар зандаа үлэһэн байгаа. Хадын горхоной эрьеын хажуудахи добуун дээрэ түбхинүүлэгдэһэн булашада ошоходомни, хуушарһан модон хэрээһэнүүд унашаһан, харин һүүлшынхинүүдынь зандаа байгаа һэн. Зэргэлһэн хоёр хэрээһэн минии зүрхэ сэдьхэлдэ бүри дүтэ байба. Нэгэндэнь папа-дедымни уран гарай оруһониинь эли янзатай байгаа. Хэбэрынь мама-бабамни намаяа ехээр шаналһандаа гү, али ондоошье шалтагаар болоожо, хани нүхэрһөө урид наһа барашаһан байгаа ёһотой. Тэндэ удаан һуужа, яһатан бүхэнэй һайхан сэдьхэлтэй, холын бодолтой хүнүүд тухай һайса бодомжолоо, баярые, һайн һайханиие хүргөө бэлэйб. Хойто түрэлдөө-

шье тэрэ зандаа ябахыень үреэжэ һуугаа һэм. Ойн сэсэгүүдэй ехэ баглаануудые суглуулжа, хэрээһэнүүдэй хажууда табяад, бусаа һэм даа. Тиигээд дүтын томо тосхондо ошожо, тэндэхи «Якорь» гэжэ нэрэтэй туһалбариин ажахыһаа нэгэ трактор эрижэ абаад, түрэһэн эжынгээ хаалтада байһан модо бэлэдхэлэй участогта ошожо хараа һэм. Зундаа ехэ намаглиг, боргооһон болоод элдэб аляаһа батаганаагаар элбэг, үбэлдөө тон хүйтэн газар байгаа һэн. Үлэн хооһон, үмдэхэ хубсаһагүй ябаад, хахир муухай дарлалта доро амаралтын саг мэдэнгүй хүшэр ажалда хүдэлжэ ябаһан зон тэндэ яажашье амидаржа байгаа юм даа. ёһотойл нугаршагүй зоригтой булад шэнги хатуу хүнүүд байгаал ха. Тэдэнэй дунда миниишье эжы арба гаран жэлэй туршада ябалсаа гээшэ...

...Манай заочнигуудай бүлэг гүрэнэй экзаменуудые амжалтатайгаар тушаагаад. «Дружба» кафе соо хахасалгын үдэшэ найр үнгэргэжэ эльгээгдэһэн газарнуудтаа тараа һэн. Энээнэй һүүлээр эгсэ арбан жэл болоод, Кешэтээ дахин уулзаа бэлэйб. Республикын нэгэ районой хүдөө ажахын управлениин начальник болонхой хүдэлжэ ябаба. Би өөрөө Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай туһалбариин ажахын директорэй тушаалда хүдэлжэ ябаһан хадаа: «Кеша, үндэр тушаал даажа ябахадаш хэр байнаб өөрөө тэрээгээр хананги ябана гүш?» гэжэ эжэлүүдгүй һонирхон асуубаб.

— Үгы даа, хананги бэшэб. Урдандаа совхозой директорээр хүдэлжэ ябахадаа, үдэшэ бүри үглөөдэрэйнгөө түсэб табидаг байгааб. Илангаяа тэжээл бэлэдхэлэй, таряа хуряалгын халуун хаһын һаалай гаража байха үедэ, үдэ багта, үдэшэлэн ямар бригадануудта хүрэхэеэ, хаанахи ферма отаронуудта ошохоёо, хэды сагта конторододоо байхаяа, ямар хүнүүдтэй хөөрэлдэхэеэ, мүнгэнэй оршо гаршые хэзээ хэнтэй тоолохоёо түсэблэдэг һэмби. Харин мүнөө 8 час 30 минутада үргэн кабинет соогоо ерээд, 9 часта нэгэдэхи секретарьһаа хайшаа ошохо, юу бүтээхэ, ямар суглаанда, сессидэ, зүблөөндэ хабаадахаа даабаринуудые үдэр бүри абаад лэ ябажа байналди даа. Энэмни «гүйдэлэй үхибүүнэй ажал» шэнгил тушаал юм байна,— гэжэ сэхэ руунь тэбижархёо һэн.

Тииһээр байтар Кеша холын хойто районой арадай депутадуудай гүйсэдкомой түрүүлэгшын тушаалда дэбжүүлэгдэн һунгагдаба. Тэрэ гэһээршье уулзаагүйбди, уулзахашье аргамнай болигдоо даа.

Һурагшалһаар байтараа, Бармид үбгэжөөлые нютагтаа оложо, үнихэн болоо, нэгэ дахин уулзажа хөөрэлдэхэ хубитай байшооб. Үбгэжөөл 10 жэлээ хаалтада һуужа үнгэргөөд, хадалиг Захаамин нютагтаа бусажа ерэһэн байгаа. Тэрэнэй хэһэн зэмэнь нэгэ гүрөөһэ шархатуулаад, мүрдэжэ ябаһаар, өөрөөшье мэдэнгүй хилэ дабажархиһанаа мэдэгдэжэ, монгол гүрэнэй тагнуулшан гэгдэһэн байгаа. Тэрэ гүрөөһэ барижа үүсэлээд, худалдажа, мүнгэн болгоод, ганса хүбүүндээ велосипед абаха гэһэн хүсэлөө хүсэлдүүлхын тула Бармид 10 жэл хаалтада һууһанай һүүлээр, нютагаа бусаха эрхын тусхай захиргаанай ерэтэр, хүдэлжэ мүнгэеэ олобо. Одоол хүлеэгдэһэн захиргаан ерэжэ, Красноярск хотоһоо велосипед-каталка худалдажа абаад, хүбүүндээ, һамгандаа амиды мэндэ бусажа ерээ бэлэй. Буряад орондоо ерээд Цырен-Хандатаяа уулзажа, шадаагүй һалашаһандаа ходол шаналжа ябадагби,— гээ һэн.

Юлиан МОКРЕЦКИЙ,
ажалай ветеран, Буряадай ССР-эй габьяата зоотехник.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТАСС · АПН

УЛААН-БААТАР. Монголдо үшөө нэгэ политическэ эмхи — Хүдэлмэришэдэй парти байгуулһан тухай соносхогдобо. Профсоюзай хүдэлөөнэй бэеэ даанхай, дулдыданги бэшэ эмхиин — Монгол хүдэлмэришэдэй нэгэдэмэл холбооной (ОСМР) үндэһэ һуури дээрэ тэрэ байгуулагдана. Шэнэ парти хадаа ажаллаха эрхэ эсэшэ сусашагүйгөөр хамгаалдаг хүнүүдые нэгэдүүлхэ, арадай үндэһэн аша туһые бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ юм, гэжэ шэнэ эмхиин хүтэлбэрилхы зургаанай тарааһан мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ. Республика дотор хубилалтануудай эрид шууд бэелүүлэгдэжэ байгаашье һаань, ажалгүй хүнүүдэй тоо олошоржо, байдалынь улам һүжэрнэ. Гүрэнэй предприятинуудые үмсэдэ дамжуулхада, хэдэн мянган хүнүүд хүдэлмэригүй болохо гэжэ мэдүүлгын авторнууд онсолон заана.

Шэнэ партиие эмхидхэн байгуулгын съезд ерэхэ жэлэй түрүүшын кварталда болохо ёһотой.

Мүнөө үедэ Монгол орондо 9 парти тоологдоно. Тэдэнэй 6-ниинь, тэрэ тоодо МНРП, партинууд тухай шэнэ хуулиин ёһоор бүридхэлдэ абтанхай.

Монголой Арадай-революционно партиие коммунис гэжэ нэрлэжэ болохогүй. МНРП-гэй онсо съездын һүүлээр баталан абтаһан ЦК-гай хуулита документнүүд соо «Коммунист» гэһэн үгэ нэгэшье дахин дурдагдаагүй. Улаан-Баатарай дээдэ һургуулинуудай багшанартай ба сюутантай уулзахадаа, МНРП-гэй ЦК-гай Түрүүлэгшэ Г. Очирбат иимэ мэдүүлгэ хэһэн байна.

Пролетариадай диктатурые батадхажа, дээдэ шатаһаа эхилээд доодо шата хүрэтэр общестын бүхы ажал ябуулгые хүтэлбэрилхэ гээшэ Компартиин үүргэ болоно гэжэ МНРП-гэй хүтэлбэрилэгшэ хэлээ гээд «Үнэн» газетэ мэдээсэбэ. Имагтал иимэ хараа баримталан, МНРП-е Коммунис парти гэжэ тэрэ тоолоногүй.

КПСС-тэй харилсаа холбоо тогтоохо тухай хэлэхэдээ, МНРП-гэй болон түс партиин хоёрой хоорондо арсалдаанууд үгы, МНРП, урдынхидал, социалис үг зорилгонуудта үнэн сэхэ байха гэжэ Г. Очирбат тэмдэглэһэн байгаа.

ТОКИО. Японой урьһаламжын карточкануудые ехээр дэлгэржэ байнхай. Хуулита мэдээнүүдэй ёһоор, мүнөө жэлдэ 166 миллионһоо дээшэ карточка бүридхэлдэ абтаһан байна. Нигэхэдээ 124 миллион шахуу хүн зонтой оронои ехэ хүн бүхэн нэгэһээ үсөөн бэшэ урьһаламжын карточкатай байна гээшэ.

Японой элдэб финансова эмхи зургаануудай бүтээдэг пластмасса «Электрон мүнгэн» хэрэглэхэдэ зохид юм. Гансашье Японой бэшэ, мүн хариин гүрэнүүдэй томо универмагуудһаа иимэ карточкаар юумэ худалдажа абахада болохо.

СИНГАПУР. Зуун жэлэй эсэс тээшэ Азиин бүхы орнуудта наһатай хүнүүдэй тоо түргөөр олошорхо болоно. Эндэ болоһон семинар дээрэ демографиин талаар мэргэжэлтэд иимэ тобшолол хээ. Японой болон Зүүн-Урда Азиин гүрэнүүдэй нэгэдэлэй гэшүүн-оронуудай демографууд болон социологууд тэрээндэ хабаадаа һэн.

2025 он тээшэ Японой хүн зоной 24 процентнь 65-һаа дээшэ наһатай хүнүүд болохо гэжэ Сингапурай элүүрые хамгаалгын министерствын түлөөлэгшэ П. Чен мэдүүлээ.

НЬЮ-ЙОРК. Флорида штадта оршодог Канавералай хушуундахи космодром дээрэ оло дахин хэрэглэгдэдэг американ замбуулинай «Атлантис» онгосо бууба.

США-гай Обороной министерствын нюуса программаар табан астронавтнуудые һуулгаһан онгосо ниидэжэ ерээ юм. Хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Персидскэ тохойн оршондо тагнуул хэхэ зорилготой хэмэл одон замбуулинда гаргагдаа юм ха.

1985 онһоо хойшо түрүүшынхеэ «Шаттл» системын онгосо Флоридада бууба.

Пентагоной нюуса программын ёһоор олон дахин хэрэглэгдэдэг «Атлантис» онгосонууд долоодохиёо, һүүлшынхеэ ниидэбэ гэжэ АП агентство мэдээсэнэ. Ерэхэ жэлдэ замбуулинда өөһэдынгөө ашаа гаргахын тула сэрэгэй албан зургаан иимэ онгосонуудые үшөө хоёр дахин хэрэглэхээр түсэблэнэ. Тэдэнь нюуса бэшэ байха.

ТОКИО. Албанай хэрэгээр Советскэ Союз ошолгомни СССР-эй болон Корейн Республикын хоорондохи дипломатическа холбоо барисаанай харилсаа холбооной дүүрэнээр һэргээгдэһэн тухай хоёр ороной арадуудта, мүн бүхы дэлхэйдэ элирхэйлэн харуулха арга олгоо,— гэжэ Урда Корейн «Сеул Синмун» газетэдэ интервью үгэхэдөө, Корейн Республикын президент Ро Дэ У мэдүүлһэн байгаа. Ро Дэ У-гай һанамжын ёһоор, декабриин тэн багта албанай хэрэгээр Москва ошолгонь Корейн хахад арал дээрэ амгалан тайбан байдал түйлаха талаар энэ зуун жэлэй эрид хубилалта болохо ёһотой гээд мэдээсэлэй Ренхап агентство мэдээсэнэ.

Албанай хэрэгээр ошохо үедэмни худалдаа наймаанай, капитальна һомололгонуудые хамгаалгын, эрдэм-техникын талаар харилсаа холбооной хоёр талын хэлсээнүүдтэ гар табигдаха юм,— гэжэ Корейн Республикын президент тэмдэглээ һэн. —Энэ үндэһэ һуури дээрэ манай оронуудай хоорондохи харилсаанууд үргэдхэгдэхэ ёһотой. Корейн Республикын ба СССР-эй хоорондохи экономическа харилсаа холбоон удаан болзорой хараатайгаар бэелүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ Ро Дэ У тоолоно.

ЛОНДОН. Великобританиин премьер-министр Маргарет Тэтчер консервативна партиин хүтэлбэрилэгшын тушаал эзэлхын түлөө тэмсэлһээ арсаха шиидхэбэри абаба гээд премьер-министрэй канцеляриин түлөөлэгшэ мэдээсэбэ. Кабинедэй заседаниин һүүлээр иимэ шиидхэбэри абтаһан байна. Партиин хүтэлбэрилэгшые һунгаха талаар дуугаа үгэлгын хоёрдохи шатада Маргарет Тэтчерэй илалта түйлахань хэсүү гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдэһэн байгаа бшуу.

Шэнэ хүтэлбэрилэгшын һунгагдан сасуу, премьер-министрэй этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлхэеэ болихоб гэжэ М. Тэтчер хэлээ гээд мэдүүлгэ соо мэдээсэгдэнэ.

Тэрэнэй иимэ шиидхэбэри абахадань, кабинедэй бусад министрнүүдтэ, нэн түрүүн гадаадын хэрэгүүдэй министр Дуглас Хэрд болон финансын министр Джон Мейджер гэгшэдтэ энэ тушаалай түлөө тэмсэлдэ хабаадаха зам нээгдэжэ үгэнэ. Ойрын сагта тэдэнэй нэгэниинь гү, али хоюулан дуугаа үгэлгын списогүүдтэ өөһэдыгөө оруулха тухай мэдээсэхэ бэзэ гэжэ хүлеэгдэнэ. Тиигээ һаань, консервативна партиин хүтэлбэрилэгшын түлөө тэмсэлдэ эдэ хоёрһоо гадна списогтэ үлэһэн обороной министр байһан Майкл Хезлтайн гэгшэд тэмсэхэ болоно. Ноябриин 27-до үнгэргэгдэхэ һунгалтада илаһан хүниинь Великобританиин премьер-министр болохо юм.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ҺАЙНДЭРТӨӨ БЭЛДЭНЭ

Арадай депутадуудай Прибайкалиин районно Соведэй президиумэй шиидхэбэреэр районой байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн һайндэрые хаа хаанагүй эмхи гуримтайгаар эмхидхэжэ, үнгэргэхэ тухай тогтоол абтаа һэн. Тиихэдэ районой тосхон һууринуудые болбосон түхэлтэй болгохо талаар тусхай конкурс-харалга үнгэргэгдэхэ байна.

Конкурс-харалгын комиссиин бүридэл баталагдажа, тэрэнэй түрүүлэгшээр арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо А. П. Ганицев томилогдонхой. Конкурсын дүн байгша оной декабриин 3-да согсологдожо, эрхимлэһэн тосхон һууринууд тодоруулагдаха болоно.

А. ФАРФУТДИНОВ.

ТҮРГЭНШЬЕ, ЗОХИДШЬЕ

Улаан-Үдэ хотын телефонно станциин байшан соо япон үйлэдбэриин «Мурата М-5» гэһэн факсимильнэ аппарадай харалга үнгэргэгдэбэ. Телефакс гээшэмнай манай эндэхи хэлхеэ холбооной шэнэ зүйл болоно ха юм. Ороной томо городуудта факсимильнэ аппарадуудые үнинэй хэрэглэдэг болонхой.

Мүнөө мэдээсэлнүүдые түргэнөөр дамжуулха эрилтын табигдаад байһан үедэ телефаксын аша туһа үндэрөөр сэгнэгдэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ороной ямаршье хизаарһаа, хэдыхэн минутын туршада, телефаксаар элдэбын документаци, бэшэг эльгээхэдэ болохо байна.

Хэрбээ Москваһаа Улаан-Үдэ руу бэшэг гү, али ондоошье документаци түргэн саг соо эльгээхэ гээ һаа, факсимильнэ аппарадта бэшэгээ хээд, Улаан-Үдэдэхи хэрэгтэй номероо дарахат. Тиихэдэтнай тэрэ дороо Улаан-Үдэдэ үнөөхи бэшэгэйтнай буулгабари (копи) абтаха байна. Ямаршье хэлэн дээрэ хамаагүй. Мүн тиихэдэ телефаксые юрын телефон шэнгеэр хэрэглэжэ хөөрэлдэхэдэ болохо. Зүгөөр телефонһоо багахан илгаатай гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Хэрбээ хонходоһон хүнэйтнай телефонно аппарадай эзэлэгдэнхэй байгаа һаань, аппарадай сүлөөтэй болотор аятай зохид хүгжэм зэдэлжэ байха. Хөөрэлдөөнэй дүүрэхэдэ, танда үшөө ондоо хүн хонходожо байна гэжэ һануулха оньһон бии байха юм.

Телефакснууд илангаяа эмхи зургаануудта ехэл хэрэгтэй, туһатай юумэн гэжэ һанагдана.

Факсимильнэ аппарадуудые худалдажа абаад, тодхохо гэбэл, городой телефонно станциин хүдэлмэрилэгшэдһөө тусхай зүбшөөл абаха ёһотой гэжэ һануулая.

— Манай зүбшөөлгүйгөөр тодхохо ушарнууд бии болоно байна,— гэжэ Улаан-Үдын ГТС-эй начальнигай экономикын талаар орлогшо А. Л. Шлямкевич хөөрэнэ.

Факсимильнэ аппарадые тодхуулбал, 100 түхэриг мүнгэ түлэхэ байна. Харин ашаглаһанай түлөө һарадаа 9 түхэриг түлэжэ байхат. Жэлдээ 108 түхэриг түлэгдэхэ болоно.

Б. БОДИЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: факсимильнэ аппарат «Мурата-М-5».
Д. АЛТАЕВАЙ фото.

ҺОНИРХОЛТОЙГООР, АША ТУҺАТАЙГААР

Хүсөөтын дунда һургуулида үхибүүдые түрэл нютагтаа, оршон тойронхи байгаалидаа дуратайгаар хүмүүжүүлхэ талаар горитой хүдэлмэри хэгдэдэг болонхой. Энэ һургуули соо экологидо зорюулагдаһан долоон хоног һаяхан үнгэргэгдэбэ. Энэ талаар яһала ехэ хэмжээ ябуулганууд хэгдээ гэжэ хэлэлтэй.

Түрүүшын үдэр 10, 11-дэхи классай үхибүүд бага классай һурагшадаар «Манай ороной экологи» гэһэн темэдэ һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэһэн байна. Нүгөөдэрын үхибүүд һууринайнгаа захаар, оршон тойронхи дайдаараа тусхай экскурси үнгэргэжэ, фермэнүүдые, худагуудые болон бусад объектнүүдые шалгажа, сэгнэлтэнүүдые үгэһэн байха юм. Удаадахи үдэрын һургуули соонь плакадуудай, зурагуудай конкурс үнгэргэгдөө һэн. Плакадуудай конкурсдо 10-дахи классай үхибүүд һайн бэлэдхэлтэй байжа, түрүүшын һуурида гараба. Харин зурагуудай конкурсдо 5-дахи классай үхибүүд бултанһаа булюу байжа, үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө һэн.

Энээнэй удаадахи үдэрынь экологидо зорюулагдаһан кинофильм харуулагдаа. Гадна, тусхай конференци үнгэргэгдэһэн байха юм.

Долоон хоногой һүүлшын үдэр дүнгүүд согсологдоһон, КВН үнгэргэгдэһэн байна. КВН-дэ 10-дахи классай «Хара толбо» гэһэн нэрэтэй команда эрхимлэжэ, эгээл олон очко абаа гэжэ тэмдэглэмээр.

Эдэ хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадаһан, шалгарһан үхибүүд һургуулиин комсомолой комитедэй дурасхаалай бэлэгүүдтэ хүртэһэн байна. Иимэрхүү хэмжээ ябуулганууд бүгэдэндэ һайшаагдаа. Ушар иимэһээ тэдэниие саг үргэлжэ үнгэргэгдэжэ байхаар хараалагдаба.

В. РАДНАЕВ.

Мухар-Шэбэрэй район.

ЭГЭТЫН ДАСАНДА

Ёһоороол саг хубилжа байна. Хашаланта сагта хорюулдаороһон шажан, бурхан һэргээгдэнэ. Хаа хаанагүй һүмэ, дасангууд хүн зоной хүсөөр баригдажа байна гээшэ. Манайшье Яруунада Эгэтын дасанай һуурида нэгэ дуган баригдажа, бага арамнай болоо һэн. Баригдахынь урда тээ шадаха зэргээрээ мүнгөөр туһалхыень хүн зондо хандахадань, тэрэ уряалыень дууламсаараа, эгээл түрүүлэн Шэрэнгиһээ тугалшан Цымжит Доржиевна Иванова 100 түхэриг мүнгэ үргөө һэн. Иигэжэ Тулдуун, Шэрэнги нютагуудһаа даб дээрэ 11 мянган түхэриг мүнгэн дасанай жасада оруулагдаа. Дайнай ба ажалай ветеран Доржиев Буда Намдыкович 300 түхэриг, Борис Мулоновтон, жолоошон Цырен-Еши Шалдаевтан, малшан Ринчин-Доржо Бадмаевтан ба бусад 100—100 түхэриг үргөө. Аяар холын Сэлэнгын аймагай Тохой һууринһаа Чингис Бальжиновтан 50 түхэриг эльгээһэн байна. Энэ олоной хэрэгтэ ганса буряад зон бэшэ, мүн бусадшье яһатан мүнгэ оруулна. Эдэмнай хэд бэ гэхэдэ: дунда һургуулиин багша Александра Филатова 10 түхэриг, пенсионернүүд Дарья Ивановна Иванова —6 түхэриг, Черкашин Виталий Иванович —10 түхэриг үргөө. Эдэмнай ород яһанай хүнүүд. Хитад яһанай Панчуков Андрейтэн 10 түхэриг, татаар айл Пашкин Валеритэн 10 түхэриг үргэһэн байна.

Үнгэрэгшэ зундаа Шэрэнгиин обоо тахилгын һайндэртэ зон бүхы нютагаараа сугларһан байна. Олон тоото айлшадшье бии һэн. «Эгэтынгээ дасанда шадал соогоо мүнгэ үргэе»,— гэһэн уряал тэндэ соностожо, зоной дундуур ябуулагдаһан малгай соо 100 гаран түхэриг сугларһан юм.

Иигэжэ гансахан Шэрэнги Тулдуун хоёрой жэшээгээр хабар аймагай газетэдэ гараһан «Эгэтынгээ дасан һэргээел!»— гэһэн уряал хүн зондо һайшаагдаба гээшэ гэхээр байна.

Цыренжаб БАДМАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

КАБАНСКҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

ХАРИ ГҮРЭНҮҮДЭЭР АЯНШАЛНА.

Районой агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райком өөһэдынгөө ажалшадые хилын саагуур аяншалха путевконуудаар хангаха талаар горитой хүдэлмэри ябуулна. Иимэ путевконууд нэн түрүүн ажалай түрүүшүүлдэ барюулагдана гэжэ онсолмоор. Жэшээнь, Закалтусай һү һаалиин фермые даагша А. Никонов, Кабанскын агропромхимиин таһагай хүдэлмэрилэгшэ В. Баранчуков гэгшэд Финлянди ошоһоноо бусажа ерэбэ. Тиихэдэ Кабанскын шубуунай фабрикын фермые даагша А. Тыхеев хани нүхэртэйгөө Вьетнамаар аяншалһан байна. Каменскын түмэр-бетон зүйлнүүдэй заводой хүдэлмэришэн Н. Скворцова, Твороговско шубуунай фабрикын хүдэлмэришэн Р. Абсатарова гэгшэд амаралтаяа Германида үнгэргэһэн байха юм.

Жэл бүхэндэ ажалай үндэр амжалта түйладаг Байгал-Худариин совхозой һаалишан Н. И. Коркина түлөөһэгүй путёвкоор Болгари ошожо, тэндэхи «Хесары» курортдо амараад, бэе махабадаа эмшэлүүлэнхэй бусажа ерэбэ. Иимэрхүү жэшээнүүдые үшөөшье дурдамаар.

Хүдэлмэрилэгшэдтөө али болохо аргаар туһаламжа үзүүлхэ гэжэ оролдожо байдаг профсоюзай райкомой хүдэлмэри олониитын зүгһөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртэнэ гэжэ хэлэлтэй.

ЭНЭРХЫ СЭДЬХЭЛТЭНЭЙ ЖАСАДА

Мүнөө хүшэр хүндэ үедэ, эд бараанай хомор болоһон сагта Кабанскын райпо, ажалшадай эрилтэ хангаха талаар ехэхэн оролдолго гаргана. Тэдэнэр бии байһан бүхы арга боломжонуудаа элсүүлэн, саг үргэлжэ худалдаа наймаанай выставкэнүүдые үнгэргэнэ, шүүбэритэ лотерейн наада эмхидхэнэ. Шадаха зэргээрээ зээлеэршье юумэ худалдана.

Эндэ худалдаа наймаанай аукцион һаяхан үнгэргэгдэбэ. Тус аукциондо мүнөө магазинууд соогуур харагдахаяа болиһон холодильнигууд, оёдолой машинанууд, телевизорнүүд болон бусад хэрэгсэлнүүд элбэгээр табигдаһан байха юм. Эндэ табигдаһан бүхы юумэ, өөрынгөө сэнһээ холо үлүүгээр худалдагдаа гэжэ хэлэлтэй. Теэд энэмнай аукцион лэ ха юм.

Кабанскын райпо аукциондо ороһон мүнгэнэйнгөө зарим хубииень, районойнгоо энэрхы сэдьхэлтэнэй жасада дамжуулһан байха юм.

Энэ мүнгэнэй дан ехэ бэшэшье һаань, ганса бэе үбгэд, хүгшэдтэ, үбшэн үлбэр зондо, үншэн үхибүүдтэ хэды ехэ туһа, нэмэри болоно гээшэб. Тус райпогой коллектив энэ һайн һайхан дэмбэрэлтэй хэрэгээ орхингүй, үшөөл үргэлжэлүүлжэ байха юм.

Т. ТАМАРИНА.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

РСФСР-эй Верховно Соведэй тогтоол.

Редакторай колонко.

Соведүүд: арсалдаата асуудалнууд. «Арадай засагай захиргаан»— юридическэ эрдэмэй кандидат С. Босхоловой статья. «Программа тад ондоо байһан юм»—1947 онһоо КПСС-эй гэшүүн Д. Дагбаевай статья.

Улаан-Үдэдэ баригдажа байһан гостиница тухай. «Соломон хаанай аргаар»— В. Николаевай корреспонденци.

«Таряашанай үе саг»— В. Казьминай очерк.

«Зүүн Сибириин соёлой олонациональна институдта»—фоторепортаж.

Буряадай ССР-эй национальна бүридэл тухай тоо баримтанууд.

Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ.

«Хилээмэ баригшын байдал ямар бэ?»—В. Тарасовай корреспонденци.

«Хоёрдохи конкурс»— фотомэдээсэл.

Кино хэндэ алба хэнэб: «Хүгжэмыень һэлгэхээр болоогүй гү?», «Хүүгэдэй «Эрдэм» кинотеатр: табин жэлэй саана, мүнөөдэр».

НҮХЭД ЁҺООР...

Улаан-Баатар хотодо волейболоор уласхоорондын мүрысөөн болобо. Нүхэд ёһоной энэ нааданда Монголой Арадай Республикын Улаан-Баатарай, Эрхүүгэй, Ригын, Буряадай ССР-эй Гусиноозёрск хотонуудай суглуулагдамал команданууд хабаадаһан байгаа. Манай республикын нэрэ солые хүдөөгэй спортын зунай нааданuудай чемпион болоһон Гусиноозёрск хотын спортсменүүд болон багшанарай институдай хэдэн студентнэр хамгаалһан байгаа.

Ороной волейболистнуудай дунда нэгэдэхи бүлэгтэ наададаг Ригын волейболистнууд Буряадай ССР-эй спортсменүүдые 3:0 гэһэн тоотойгоор шүүһэн байна. Харин хэдэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн мүрысөөндэ Эрхүү хотын суглуулагдамал команда түрүү һуури эзэлһэн байба. Ригын, Улаан-Баатар хотонуудай команданууд удаадахи хоёр һуури эзэлээ. Харин Буряадай ССР-эй суглуулагдамал команда һүүлшын — дүрбэдэхи һуури эзэлээ юм.

Монголой Арадай Республикын физкультурын коллективүүд нүхэд ёһоной мүрысөөндэ хабаадаһан айлшадтаа үнэтэ бэлэгүүдые барюулжа урмашуулаа.

Л. ПОЛТОРАЦКАЯ.

Кино, театрнуудта

ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА
Кошкин дом—в 12, Лик богини—в 19.

БУРЯТСКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ им. Х. НАМСАРАЕВА
Сэдьхэл хүмэрюулһэн гэр—(по японской драме «Хорьки»)— в 19-30.

РУССКИЙ ТЕАТР ДРАМЫ
Утром День открытых дверей. Волшебник изумрудного города—в 11, 14, Игра в фанты—в 19-30.

«ДРУЖБА»
Мультфильмы — в 9-30, Светик — в 11, 17, Сети любви (2 серии)—в 12-30, 18-30, Голубая бездна—в 15, 21.

«РОДИНА»
Могила светлячка—в 10, 16-40.

«ПРОГРЕСС»
Красный зал—Беспредел—в 10, 12, 14, 16, 18-10, 20-20. Зеленый зал—Обреченный на одиночество—в 14-10, 16-10, Паспорт—в 10, 12-10, 18-10, 20-20.

«ОКТЯБРЬ»
Транти-Ванти—в 9-40, УБИЙЦА —в 11-10, 13, 14-40, 21-30, Любовь с привилегиями (2 серии) —в 16-30, 19.

«ВОСТОК»
Закон (2 серии)—в 15, 18, 21.

ТЕЛЕВИДЕНИ

НОЯБРИИН 26-һаа ДЕКАБРИИН 2 ХҮРЭТЭР

ПОНЕДЕЛЬНИК, 26
МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКЫН БАЙГУУЛАГДАҺАН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30 — Мультфильм. 9.45 — «Жизнь Клима Самгина»—14 серитэй уран һайханай фильм. 11-дэхи сери. 11.00—Жэлэй дүрбэн саг. Ноябрь. 12.00 — Софиин филармониин симфоническа оркестрэй концерт. 12.45 — Баримтата фильм. 13.20 — Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.30 — Время. 14.10 —Фестивальнууд, конкурснууд, концертнүүд. 16.45—Монголой «Цам» һайндэр. 17.15—«Фольклорные ансамбли Монголии» —баримтата фильм. 17.35 — РСФСР-эй эрдэм һуралсалай министр Э. Д Днепров телевизор харагшадай асуудалнуудта харюусана. 18.05—Хүүгэдтэ дамжуулга. 19.05—Камчатска областиин дэлгүүрэй экономикодо шэлжэн оролгодо бэлдэжэ байһан тухай. 19.35 — «Албания. Июль-90»— баримтата - публицистическэ фильм. 20.25—Хүдөө нютагуудай ёһотой эзэниие хайшан гэжэ һэргээхэ тухай. 20.45 — «Жизнь Клима Самгина»—уран һайханай фильм. 11-дэхи сери. 22.00—Время. 22.30—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.35—Авторска телевидени. 01.35—Шэнэ һонинной албан.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Байгаалиин нюусанууд. 9.35, 10.35—Литература. 9-дэхи класс. 10.0… Итальян хэлэн. УЛААН-ҮДЭ. 17.30 — Киноочерк. 17.50— «Алтан булаг» — телеальманах. 18.20—Улаан-Үдын медицинскэ училищиин 60 ж… 19.00—Байгал. 19.20 — Гүрэн… ород драмын театрта сезон… нээгдэлгэ. 20.05—«Сэлэнгэ» (буряадаар). 20.55—Соносхолнууд. МОСКВА. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15—Баримтата фильм. 21… —Б. Чичибабин. «Поздби… жэ өөрыгөө хэзээшье мэдэр… гүйб». 22.45—«Письмо»—те… фильм. (Югослави).

ВТОРНИК, 27

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА 7.30—«120 минута». 9.30 — Мультфильм. 9.55 — «Жизнь Клима Самгина»— уран һайханай фильм. 12-дохи сери. 11.05—Татаар арадай дуунууд. 11.25 — «Дэлхэйе тойрон» — альманах. 12.25 — Хүүгэдтэ дамжуулга. 13.25 — Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд 13.30—Время. 14.10—Шатараар дэлхэйн чемпионадта. 14.25— Скрипичнэ ба фортепианна хүгжэмэй концерт. 16.40—«Хайшан гэжэ амарнабибди». 17.10 —Мультфильм. 17.50—Баримтата фильм. 18.30—Югослави тухай. И. Фесуненко дамжуулгые хүтэлхэ. 20.30 — Мультфильм. 20.50—«Жизнь Клима Самгина» — уран һайханай фильм. 12-дохи сери. 22.00 — Время. 22.30—Москвагай Гүрэнэй П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ консерваториин студентнүүдэй хоорой концерт. 22.50 — Литературно-уран һайханай «Үгэ» программа. 00.50 — Шэнэ һонинной албан. 01.05 —Шатараар дэлхэйн чемпионадта.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15, 10.35—Байгаалиин нюусанууд. 9.35—География. 8-дахи класс. 10.05 — Француз хэлэн. 10.55—Франкфурт-на-Майне—Минск. 12.30 —Баримтата фильм. 12.40 — РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин дневник. 14.55 — РСФСР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съездын нээгдэлгэ. УЛААН-ҮДЭ. 17.00 —Дамжуулгануудай программа. 17.05 — Киножурнал. 17.25 —РСФСР-эй арадай артист, композитор Жигжит Батуев… зохёохы үдэшэ. 18.55—Байг… 19.15—Байгалай үмэнэхи газа… дээрэ. 20.10—Байгал. (буряадаар). 20.25—Ажаһуудалай х… рэглэмжэ хангалгын тала… министр А .Ф. Гусятинский… хөөрэлдөөн. 20.55 — Соносхолнууд. МОСКВА. 21.00—«А… галан нойрсогты, багашу… 21.15—Композитор Ян Фре… келиин дурасхаалта концерт. 22.15—Верховно Соведэй се… си дээрэ. 23.15—РСФСР-эй Арадай депутадуудай ээлж… тэ бэшэ съезд дээрэ.

СРЕДА, 28

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—Ургажа ябаа үетэниие хүмүүжүүлгын түлөө общеэствын харюусалга тухай баримтата фильм. 10.00—Москвагай Гүрэнэй филармониин академическэ симфоническа оркестрэй концерт. 11.00—К. Симонов. «20 дней без войны» туужаһаа хэһэгүүдые автор уншаха. 11.30 — Литературно-уран һайханай «Үгэ» программа. 13.30—Время. 14.10—Михаил Чайковский. 16.25—Л. Бетховен. Концерт. 17.10—Хүүгэдтэ дамжуулга. 18.10—Хүгжэмтэ дамжуулга. 18.35—Политическэ темэдэ хөөрэлдөөн. 19.30 — Өөрөө өөртөө туһалагты. 20.15 — Россин парламентын мэдээсэл. 20.30 — Кинопанорама. 22.30—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.35 — Союзуудай байшангай Колонно зал соо Лидия Руслановагай дурасхаалта үдэшэ. 24.00—Футболоор УЕФА-гай кубок. «Торпедо» (Москва) — «Монако» (Франци). 01.40 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Байгаалиин нюусанууд. 9,35, 10.35—Физикэ. 9-дэхи класс. 10.05, 11.05— Немец хэлэн. УЛААН-ҮДЭ. 17.30 —Баримтата фильмүүд. 18.30 —Шалгалта. 19.10—Байгал. 19.30 — «Талын галнууд» (буряадаар). 20.05 — Дэлгүүртэ шэлжэн оролго. Хэлхеэ холбооной управлениин хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзалга. 20.55 — Соносхолнууд. МОСКВА. 21.0… —«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15—«Дама с собачкой»—фильм-балет. 22.05 — «Земные тропы космонавта Волкова»—баримтата филь… 22.15 — СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.15 — РСФСР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съезд дээрэ. 01.25—Эстрадна концерт. 02.00—Баскетболоор Европын чемпионадай шэлэн абалгын матч. Эрэшүүл. СССР-эй ба Чехословакиин суглуулагдамал команданууд.

ЧЕТВЕРГ, 29

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30 — «120 минута». 9.30—«Жизнь Клима Самгина»—уран һайханай фильм. 13-дахи сери. 10.45—Футбол. УЕФА-гай кубок. «Торпедо» (Москва)—«Монако» (Франци). 12.25—Хүүгэдтэ дамжуулга. 13.25—Соносхолнууд. Мэдээсэлнүүд. 13.30—Время. 14.10— Шатараар дэлхэйн чемпионадта. 14.25—Баскетболоор Европын чемпионадай шэлэн абалгын матч. Эрэшүүл. СССР-эй ба Чехословакиин суглуулагдамал команданууд. 16.35 —Белградай дуу, хатарай ансамблиин концерт. 16.55—Баримтата фильм. 17.15 — Түүхын хуудаһанууд. Н. М. Карамзин. 18.00—«Мишка, малыши и другие». 1-дэхи, 2-дохи фильм. 18.50—Холбоо барисаан-хуралдаан. 19.20 — Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 19.30—Время. 20.00—«16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 20.45—«Жизнь Клима Самгина»—уран һайханай фильм. 13-дахи сери. 22.00—Время. 22.30—Шатараар дэлхэйн чемпионадта. 22.45—Агаарай долгиндо — хүгжэм.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Байгаалиин нюусанууд. 9.35, 10.35—Байгаали шэнжэлгэ. 5-дахи класс. 9.55, 10.55 — Мастер, Маргарита.., 10.05, 11.05—Испан хэлэн. УЛААН-ҮДЭ. 17.20—«Над пропастью во лжи»—баримтата фильм. 17.50—Манай айлшад. 18.20—Хуушан хуудаһануудай һаршаганаан доро. 19.00—Байгал. 19.20—Шалгалта. 19.50—Байгал (буряадаар). 20.05—Политика ба экологи т… хай хөөрэлдөөнэй үргэлжэл… 20.50—Авиазаводой соносхолнууд. МОСКВА. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.1… —Вахтанг Кикабидзетай уу… залга. 22.45—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.15 —РСФСР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съезд дээрэ. 01.35—Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Москва)—ЦСКА.

ПЯТНИЦА, 30

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30 — Мультфильм. 9.40 —«Жизнь Клима Самгина»— уран һайханай фильм. 14-дэхи сери. 10.45—16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда. 11.30—Агаарай долгиндо — хүгжэм. 13.30—Время. 14.10— Баримтата фильм. 14.35—Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Москва)—ЦСКА. 16.50—Номгон далайн эрье шадархи экологическа асуудалнууд тухай баримтата фильм. 17.20—ТелеЭКО. 17.50—Эдиршүүлдэ хүгжэмтэ дамжуулга. 18.35—Политическэ темэдэ хөөрэлдөөн. 19.35—Хүгжэмтэ дамжуулга. 19.55—«Жизнь Клима Самгина» — уран һайханай фильм. 14-дэхи сери. 21.00 — «ВИД» танилсуулна. 22.00 — Время. 22.30—МВД-һээ мэдээсэнэ. 22.55—«ВИД» танилсуулна.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Байгаалиин нюусанууд. 9.35, 10.35—Түүхэ. 5-дахи класс. 10.05, 11.05 — Англи хэлэн. УЛААН-ҮДЭ. 17.30 —«Ералаш». 17.40 — «За горизонтом горизонт» — баримтата фильм. 18.50—Буряад хэлэнэй хэшээл. 19.25—«Ая ганга». 20.05—Буряад ороной һонинууд. МОСКВА. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15—Белорусси болон Украина: нацинууд хоорондын харилсаан. 21.45—Совет ба гадаадын бизнесменүүдэй Бак… дахи уулзалга. 22.15—«Хар… шадай һайшаалай шан» гэһэн кинофестиваль. «Плясуны …» баримтата фильм (Новосибирск). 22.45—СССР-эй Верховно Соведэй Сесси дээрэ. 23.15 —РСФСР-эй депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съезд дээрэ.

СУББОТО, ДЕКАБРИИН 1

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—«Манай саад». 10.00 —«Партнер». 10.30—Хүн. Газар дэлхэй. Юртэмсэ. 11.30— Манежһээ манеж хүрэтэр. 11.40 —Ан амитадай аймагта. 12.40 —Парнас тээшэ шата. 12.55— «О, слезы на глазах» — уран һайханай - публицистическэ фильм. 14.25—Режиссёр И. Селезневагай фильмүүд. «Всем— спасибо...» 16.00—СПИД-тэй тэмсэлэй бүхэдэлхэйн үдэртэ. Теле-хүүргэ. 17.30—Үсөөн тоото арадуудай фольклорно коллективүүдэй концерт. 17.50— Уласхоорондын шэнжэлэл. 18.35 — «Волшебник слова»— баримтата фильм. 18.55—«Из жизни Федора Кузькина» — уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 22.00—Время. 22.30—СССР-эй правительствада. 22.40 — «Борис Рубашкин —Москвада». 00.05—Шэнэ һонинной албан. 00.20—Джаз тухай.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20—«Наадыш, гармонь!» 10.35—«Вызов»—баримтата фильм. 11.00—Фигурна һолжоролгоор уласхоорондын мүрысөөн (эрэшүүл). 11.45— «Протопоп Аввакум»—баримтата фильм. 12.10—Холбоо барисаан-хуралдаан. 12.40—Автомобиль худалдажа абаһан хүнүүдтэ, тэрээн тухай сэдьхэдэг хүнүүдтэ туһатай ба арсалдаатай ажаглалтанууд. 13.15— Баримтата фильм. 14.35—Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуковай дурасхаалда. 14.05 — А. Барыкин дуунуудаа гүйсэдхэхэ. 14.30—«Совет Росси» — видеоканал. 17.00—Ехэшүүлдэ мультфильмнүүд. 17.15 — РСФСР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съезд дээрэ. 17.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 17.30—Ю. Антоновой дуунууд. 18.10—«Гэр бү… лэ». 19.15—РСФСР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съезд дээрэ. 21.25—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.40— Арадай аялга дуунууд. 22.00— Время. 22.30—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 23.00—Телевидени ТИВИ тухай. 24.00—«Показание потерпавшего»уран һайханай фильм.

ВОСКРЕСЕНИ, 2

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Бултанай эрхилхэ спорт. 9.15 — Ритмическэ гимнастика. 9.45—«Спортлотогой» тираж. 10.00—«Эртэ үглөөнһөө». 11.00—Эсэгэ ороондоо алба хэнэ. 12.00—Үглөөнэй наада зугаанай дамжуулга. 12.30 — Аяншалагшадай клуб. 13.30—Хүгжэмтэ киоск. 14.00—Лаос: ерээдүй тээшэ зам. 14.30—Лаосой дуу, хатарай ансамблиин концерт. 15.00 —«Век мой, зверь мой»—уран һайханай - публицистическэ фильм (нюуса протоколнууд тухай асуудалаар). 16.45—Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд. 17.45 — «Госпожа Метелица». 18.55— Концерт. 20.45 — «Вариант «Омега»—5 серитэй уран һайханай фильм .1-дэхи сери. 22.00—Время. 22.30—Россин парламентын мэдээсэл. 22.35— Хэтэдээ мүнхэ зүйлнүүд тухай. 23.00—Мэдээсэлнүүд. Соносхолнууд. 23.05—Шатараар дэлхэйн чемпионадта. 23.25 — «Маппед-шоу»—олон серитэй кукольна фильм. 17-дохи, 18-дахи сери. 00.15—Футболой шэнжэлэл. 00.45—Москва--Белград гэһэн теле-хүүргэ.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — «Зарядкада зогсогты!» 9.20 — Мультфильмнүүд. 9.50—Ород арадай дуунууд. 10.00—Аяншалагшадай клуб. 11.00—Р. Шуман. 11.15—Баскетболоор Европын чемпионадай шэлэн абалгын матч. Эрэшүүл. Израилиин ба СССР-эй суглуулагдамал команданууд. 11.55—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 12.00— Фигурна һолжоролгоор уласхоорондын мүрысөөнүүд. Эхэнэрнүүд. 12.45—В. А. Моцарт. 13.00—«Белый олень тундры» —уран һайханай фильм. 14.10 —Хэрбээ тэды хүрөө һаа… 14.55—«Млада» хоорой концерт. 15.15 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 16.15 — «Совет Росси» — видеоканал. 18.45— Фигурна һолжоролгоор уласхоорондын мүрысөөн. 19.45 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 20.00—РСФСР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ съезд дээрэ. 22.00—Время. 22.30—«Машинист»—уран һайханай фильм (Итали).

Сэнхир экран

ВОСКРЕСЕНИ, 25

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Бултанай эрхилхэ спорт. 9.15— Ритмическэ гимнастика. 9.45—«Спортлотогой» тираж. 10.00— Эртэ үглөөнһөө. 11.00— Эсэгэ ороондоо алба хэнэ. 12.00— Наада зугаанай дамжуулга. 12.30 — «Дэлхэйе тойрон». Альманах. 13.30— Элүүр энхэ байлга. 14.15 —«Бараний марш»— уран һайханай—публицистическэ фильм. 15.15— Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд. 17.00—«Наадыш, гармонь!» 18.15—Бултанда хабаатай педагогико. 19.15— Эстрадна концерт. 19.45— Россин парламентын мэдээсэл. 20.00 — Мультфильм. 20.25 — «Чужак» — уран һайханай фильм. 22.00 — Время. 22.30— Хэтэдээ мүнхэ зүйлнүүд тухай бодолнууд. 22.45— П. И. Чайковский. «Зуун романс» 23.05—«Маппед-шоу» — олон серитэй кукольна концерт. 15-дахи, 16-дахи сери. 23.55— Владимир Пресняковой шоу.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00— Зарядкада зогсогты. 9.15— Концерт-очерк. 9.35— Режиссер Б. Добродеевэй фильмүүд. «Люди земли и неба». 10.35— Румыниин циркын уран бэлигтэн. 11.20—«Незаконченный ужин»— уран һайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 13.30—«Инвентаризация». РСФСР-эй арадай артист Е. Петросянай хабаадалгатай зүжэг. 15.30—«Совет Росси»— видеоканал. 18.00— Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.00— «Клад богоявленской поймы» — баримтата фильм. 19.40— Соносхолнууд мэдээсэлнүүд. 19.45— Арадай уран бэлиг. 22.00— Время. 22.30— РСФСР-эй Верховно Соведэй сессиин дневник. 23.30—«Экранай уран бэлигтэн». М. Комаровская. «За стеной»—уран һайханай фильм. (Польшо).

Редакторай орлогшо
П. Н. НИМАЕВ.

ЗАХИЛНУУДЫЕТНАЙ ЗААТАГҮЙ БЭЕЛҮҮЛХЭБДИ

Совет зургаануудай, промышленна, хүдөө ажахын предприятинуудай, колхоз, совхозуудай, албан ба эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй

АНХАРАЛДА:

Гидрометеорологиин талаар Буряадай республиканска түб 1991 ондо тусхайлагдамал гидрометеорологическа мэдээсэл үгэжэ байхаар түлөөһэтэй хэлсээнүүдые баталхыень хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхана:

— арадай ажахын амяараа һалбаринуудта, республикын районуудаар ба харгынуудай участогуудаар тусгаарлан, сагай уларил тухай урид мэдээсэл үгэжэ байха;

— ерэхэ долоон хоногто ба һарада сагай уларилай ямар байха тухай мэдээсэлнүүд;

— районуудта ба ажахынуудта сагай уларил тухай, ургамал ногоон, тарималнууд хэр ургаһаб, хүрьһэндэ шииг нойтон хэр бииб, бии байхаб, бүхы ороохото, техническэ ба тэжээлэй ургамалнуудай ямар байдалда ургаха, эдеэшэхэ байһан тухай, мүн эрдэмэй заабаряар ургаса хураалгын үндэһэлэгдэһэн болзор тухай мэдээнүүд саг соогоо үгтэжэ байха;

— гол, горхонууд, нуур, сөөрэмүүдэй уһанай хэмжээн тухай, гол, горхонуудай ба Байгал нуурай мүльһэнһөө һалаха гү, али хүрэхэ тухай мэдээнүүд;

— Буряадай ССР-эй агаар ба уһа бузарлалга (тэрэ тоодо гидробиологическа үзэгдэлнүүдээр), оршон тойронхи байдал, илангаяа бузарлалга тухай баримтанууд.

Гидрометеорологиин талаар Буряадай республиканска түб захил хэһэн эмхинүүдэй зүгһөө тэр агаар, уһа бузарлалгые тусгаарлан шэнжэлдэг байха. Түбэй мэргэжэлтэд сагай уларил тухай уридлан мэдээ үгэхэһөө гадна, ор… ургуулдаг ажахынуудай дэбисхэр дээрэ энэ талаар микро-буулгабаринуудые хэжэ болохо. Эндэһээ уламжалан, хамһабариин ажахынуудые байгуулжа болмоор гү гэжэ тобшолхо хэхэдэ болоно.

Ниитэ гүрэнэй ба республиканска программануудые хангахын тула (байгаали, хүн зоной элүүр энхые хамгаалха, эдеэ хоолой зүйлнүүдые бүйлуулан бэлдэхэ талаар) манай түб т… гаар захилнуудые бэелүүлхэ, энэ талаар хэлсээнүүдые батаахаар, мүн оршон тойронхи байдал тухай мэдээсэлнүүдые үгэхөөр бэлэн.

Хэлсээнүүдые баталхын тула иимэ адрестэ хандаха:

670034, Бурятская ССР, г. Улан-Удэ, ул. Пушкина, 2А, Бурятский республиканский центр по гидрометеорологии.

Иимэ телефонуудаар хонходожо болохо: 4-11-66, 4-24-46— гидрометеорологиин талаар хангалгын бүлэг.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60 91, 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, агропромышленный —2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта —2-69-58; культуры и школ —2-60-21, 2-57-63; информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров —2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск —35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское 3-40-69 Директор издательства —2-37-32, бухгалтерия— 2-33-77, вахта —2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР Директор 2-40-45

Заказ № 271.